[illegible]

శాస్త్ర పరిగణము

5411
1910

a

28

[illegible]

శ్రీరస్తు.

శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణే

సంజ్ఞాపరిణయము

ఇయ్యది

కృష్ణాజిల్లా నూజివీడుతాలూకా [illegible]కు

గొల్లనపల్లి వెంకటసుబ్బరా

బాహుబలేంద్రపురేశుండగు విశ్వేశ్వ

రచియింపబడి

సూరిజనవిధేయుండగు సూరి కృ

పరిష్కరింపంబడి

బాహుబలేంద్రపురవాసియు పౌరుషేయు

అహభూనసగోత్రజుడునగు

వింజవరపు సుబ్రహ్మణ్యాచార్యులయొక్క

తదుపరి సుపర్ణసగోత్రజుడగు

గుండిమెడ వీరాచారియొక్కయు

అన్యాన్యద్రవ్యసహాయముచే

ఏలూరునందలి రామమోహనముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపంబడి ప్రచురింపంబడియె 541

మొదటికూర్పు 1000 కాపీలు.

దీనివెల 0-8-0

1910

స్వాజ్ఞాపరిణయము.

క. శ్రీపార్వతీశగిరిశవిరూపాక్షావామదేవరుద్రమహేశా।
నీపాలబడితినన్నిక కాపాడుముకరుణతోడగౌరీనాథా.

వినాయకప్రార్థన.

క. కరివదనువిఘ్ననాయకు గిరిజాసుతుగుజ్జువేల్పుగీర్వాణనుతున్
పరిపరివిధములనీకృతి పరిపూర్తియొనంగమదినిభక్తిందలతున్.

దరువు పంతువరాళిరాగం అటతాళం.

విఘ్నరాజభోవవే నమోనమో విఘ్నరాజభోవవే॥ విఘ్నరా
జానేవిరచించెడుకృతి విఘ్నముసేయక విస్తరింపజేసి॥ విఘ్న॥గ గుజ్జు
రూపముతోను బొజ్జకదలగాను స్తనపోషకసందియమ్ములేక॥ వి॥ వంకి
కరతుండముపాంకముతో నాద శంకరసుతనిశ్శంకహర్షముతోడ॥ విఘ్న॥
బాహుబలేంద్రుని పట్టణాధీశుడాసోహమంటినని సుస్తిరముగదెల్పి॥
॥విఘ్న॥ ౪

నారాయణస్తుతి.

ఉ. శ్రీకరమైననీపదము చిత్తమునందుభజింతుశ్రీహరీ
యోకమలాక్షనామనవి నొప్పుగనీవిపుడాలకింపుమీ
నాకవితామనోజ్ఞత జనార్దనవేగమవృద్ధిసేయవే
నీకరుణాకటాక్షమున నేమదిబూనితినయ్యనీకృతిన్.

ఆంజనేయస్తుతి.

గీ. అంజనీసుతుదలచెదననుదినంబు। కామితార్థములిచ్చియు గా
వుమనుచు। వేడ్కసుఖములనొసగియు వెలయుమనుచు। ఇలను
భద్రములొసగి రక్షించుమనుచు॥

సరస్వతిప్రార్థన.

గీ. వాణిదలచెద మననమున వాంఛితార్థ। సిద్ధికై మోక్షవేడెద

...ముగను। నళినీదళనేత్రి కరుణచే నాదువాక్కు। శుద్ధిగావింపుమీవేళ శుభచరిత్రి.

బిళహరిరాగం అటతాళం.

వాణీ మ్రొక్కెదబ్రోవవే పరబ్రహ్మ రాణీ మ్రొక్కెద గావవే। రాణీ మ్రొక్కెదసీకు వీణాపుస్తకపాణీ యేణీలోచనసన్నుపుడు సేవించెద॥ వాణి। తలవాకిలిల్లుగా నిలచినసత్కవులాకు కలుములిచ్చుతల్లి కరుణించుమువేగమే ॥వాణి। ధరనుబాహుబలేందురుని పురవాసిశంకరుని విశ్వేశ్వరు కరుణానుగోచమా. వాణిదలచెద॥

సూత్రధారుడువచ్చినిలచి—ఓసభాసదులారాసరసాగ్రగణ్యులందరు పరివేష్టించియుండిన యీసభజూడ నాడెందంబపరిమితానందంబు నొందుచున్నయది నేటిరాత్రిచ్చోట సత్యాపరిణయంబను నాటకంబు మాప్రజ్ఞాతిశయముగాలది నృత్యగీతవాద్యంబులచే హృద్యంబగునటుల వినిపింపంబడును గావునని మీారందరు సావధానచిత్తులరై యాకర్ణించి నన్నానందింపచేయుదురని నమ్ముచున్నాడను ఇయ్యదిసంగీతసాహిత్య సరసజ్ఞుండును ఆంధ్రకవితాధురీణుండును నగుగొల్లనపల్లి సుబ్బరాయామాత్యునిచే రచించంబడియె యిందుసూరిజనవినయుడగు సూరికృష్ణయశాస్త్రి కొన్నినూతన కల్పనల నలంకారంబుల నక్కడక్కడనునచి పరిష్కరించి ప్రకటించెం గావున సరసులగువారందరు దీని నిరసించక రాజహంసంబులు క్షీరనీరంబులు సమ్మేళనంబు జేసియుంచినచో నీరంబులువిడచి క్షీరంబులుగ్రోలుతెరంగున దోషాన్వేషణంబుమాని సుగుణగ్రహణంబుంగావింతురని నమ్ముచున్నాడను.

కవిస్తోత్రం.

సీ. శ్రీకరంబుగవ్యాసు చిత్తంబులోనుంచి కాళిదాసాదిసత్కవులదలచి। నన్నయభట్టునినయముగాగొనియాడి తిక్కనయాజులతిరముగాను। పాధించిచికదుభక్తి బమ్మెరపోతనామాత్యునివినుతించి మనములోను। పెద్దమిసిగలయప్పి పుణ్యాపురుషులనెల్ల బహువిధంబులుగానుబ్రస్తుతించి। గ్రంథమునుజెప్పబూనితి క్రమముగాను। సఫలముగచేయుడీమీారుసౌమ్యులార। అఖిలవిద్యాప్రపూర్ణులాఆర్యులార। భూనివిఖ్యాతికినితెందు పుణ్యులార॥

క. లక్షణశాస్త్రము లెరుగక సు। రక్షితముగ కృ
రుగక। రక్షకుడగు నీకృపచేతి। లక్షణయుక్తంబె యీ
గ్రంథకర్తృ త్వాంతంబేమనిన.

ద్విపద. ఈ ప్రపంచంబునందుదలిర్చ సుప్రసిద్ధంబతిసుందరం
మైన చిక్క వరంబనే చిన్న గ్రామంబు చక్కగా విలసిల్లు సజ్జనయుతము
అందువిప్రోత్తము డార్యభక్తుండు బంధుసముద్రుండు బహుధర్మశాలి
ననరగొల్లనపల్లి వంశజాతుండు ఘనతవహించిన కిరణానముద్ర డార్య
ఘో పెదబుచ్చయామాత్యునకును ఆర్యాసపూనురామాంబకుపుత్రు। ఢై న
వెంకటసుబ్బరాయుడు భక్తి మానక ప్రార్థించి మాధవుకృపను విర
విగాళత్య విజయనాటకము కిర మొప్పగా జెప్పి కమలాక్షుకృపను నా
దిశ్య వెంకటనరసింహ కవికి ఆదినివినిపించి యందులోపనులు చాలగా
దిద్దించి చక్కజేసియును మేటైనకవులలో మేటియైనట్టి ధరచేతపూడిప
రబ్రహ్మకవిత సహవాసమును జేసి చక్కచేయించి నాటకమగుటచే
నలుగురుగూడి ఆటగానాడించి తచ్చటచ్చటను.

గీ. ఆటపాటలుగని యు నానందమొంది। బాహుబలేంద్రపురవాసి
భద్రశీలి। విశ్వబ్రాహ్మణకులజుండు విం జనరపు। వంశజాతుండు
స్వనుతనిర్వాహకుండు.

గీ. అభువననగోత్రజాతుడా వారవంతు। డమితగుణశాలిశంభులింగా
ర్యపుత్రు। లందరికి ప్రేష్టుడను పమశిల్పనిపుణు। డార్యసమ్మతు
డతిథిసత్కారశీలి.

గీ. ఆఖ్యను బహ్మణ్యయాచారిశివభక్తి। యుక్తుడగు చునెగడునుర్వి
లోన। శంకరాంకితముగ సౌజ్ఞాపరి యనా। టకము జెప్పు మనుచు
నంత ప్రీతి.

వ. ఇట్లు నన్నుం బ్రార్థించి భాగవతషష్ఠస్కంధాంతర్గతంబగు
యీకథను విరచించిన విశ్వకర్మపురాణంబను గ్రంథంబు నాకొసంగిన
నందలి కథాభాగంబంతయు సవిస్తరంబుగా గూర్చి బాహుబలేంద్రపు
రాధీశుండగు విశ్వేశ్వరుని కృతినాయకుని గానొనర్చి సౌజ్ఞాపరిణయం
బను నాటకంబును పాటవంబునం జెప్పబూనితి తత్ప్రబంధంబైన యక్ష
గానంబునకుం కథాక్రమం బెట్టిదనిన.

సౌజ్ఞాదేవి తెరలోయుండి.

శా. రావే యోస్త[illegible]రా వెహంసగమనా రావే సరోజాననా

రా[illegible]కోకిలవాణి రావెలలనా రాచక్రవాకస్తనీ

రావేయాతరితాళజాలచెలియా రాజీవపత్రేక్షణా

రావేనామదికోర్కెదీర్చగదవే రావేవయారీదయన్.

హాస్యం క. రావేరా వేరావే। రావేరారమ్మటంచు రాకేందుముఖీ

నీవేలబిలచెదవునా। కీవేళను దెల్పు శత్రునింపుదలిర్పన్.

సౌజ్ఞాదేవి. వ. ఓ యక్కా! యొక్కసారినన్నుంగని నీ చెంతకుం గొనిపోవగదవె చెలియా. అని మరియును.

ఆనందభైరవిరాగం-ఆదితాళం-

నేతాళలేనేఓయమ్మ నేనెట్లుసైతునోయమ్మ నేతాళలేనమ్మ నెలతారో యీవేళ యీతాపామేమో నేనెన్నాడెరుగానమ్మ॥ నే॥ ౧ కొమ్మారో సెనిపు డిమ్మాహిలోపల నంమ్మరుధాకాకు నిమ్మళింపగలేనే॥ నే॥ ౨ మేనుకంపమునొందే మానినీయీవేళ కానరాదుయేమికారణమో గాని॥ నే॥ ౩ బాహుబలేంద్రుని పట్టణాధీశుని పాహిపాహియనిపార్థించెదనమ్మ॥ నే॥ ౪

హాస్యం గీ. యింతిరోరాత్రివేళలోనిందువచ్చి। తాళనేతాళనేతాళతాళనంచు, సందడిగబల్కుచుంటివిచానవేగ। నెవరునీవిపుడు దెల్పవేఇందువదన.

సౌజ్ఞాదేవి గీ. తల్లిదండ్రులకునుముద్దుతనయనమ్మ। గౌరవముగానుపెరిగినకన్నెనమ్మ। నాదునామంబు దెల్పెదనాతివినుము। సౌజ్ఞయందురునాపేరుసారసాక్షి.

హాస్యం. వ. నీవు సౌజ్ఞవో మూగవో నాకుదెలియదు. గాని నీయూరిపేరేమో నీతండ్రిపేరేమో వివరంబుగా జెప్పుకురావే యో యొప్పులకుప్పా.

ద్విపద. శ్రీరమ్యమాయాది స్పష్టికల్పంబు, మీరవిధివిభుశివుల్ మించిస్తోత్రంబు। సారెసారెకుసేయుసత్ప్రార్థనంబు। వేరుసేయకవిరాడ్విశ్వరూపంబు, ఔతరించిజగంబులన్నిసృజించి। యాధారమూర్తి ప్రణవాఖ్యవహించి పరగవిశ్వంబంప్రపంచముఖములను స్ఫురిత

మహానిగమముల్ స్తుతిసేయుచుండ మనుమయత్వష్టశిల్పాఖ్యదైవజ్ఞు లన ప్రపరిక్రాశులై యవనిలోపలను అభినుతించవహత్త్వలాతరించి యును అభివృద్ధినొందవారందరిలోను ప్రణుతిగాంచినపరబ్రహ్మయసంగ ఘనతకెక్కిన జగత్కారణమూర్తి.

క॥ యిందీవరదళనేత్రుడు। పెందోటనుపురమజస్రమే లెడువిద్యాం
ద్వాండితుడౌమయునాత్మజ। సుందరముఖిసౌజ్ఞయనగశోభిల్లుదిలక.

హాస్యం॥ వ॥ నీపేరును నీయూరిపేరును నీతండ్రిపేరును జెప్పితివి గాని నీమగనిపేరేమో జెప్పి తెరవెడలిరావె తరుణీమణీ॥

సౌజ్ఞాదేవి॥ గీ॥ మగనినామంబుజెప్పగ మగువలార। అబలనోయమ్మ
పరిణయమైనలేదు। యేమిజెప్పుదు నానాథుడెవ్వడందు।
ధరణినెచ్చట నుండెనో తరుణులార॥

హాస్యం॥ వ॥ అబలవుగావు బలవంతుని ఆలివిగాని చెలియతో చెచ్చెర తెరవెడలిరావే ఓ చిలుకలకొలికి॥

తెరవెడలేదరువు-శంకరాభరణరాగం-ఆదితాళం.

వెడలుదామమ్మా పడతులారా వెడలూదామమ్మా॥ పల్లవి॥ ౧ వెడలుదామమ్మా యికి తడవుసేయకను కడుసంతసంబున తడయకనోకసారి ॥వె॥ ౨॥ బంతులుతేరమ్మా వింతగాను గంతులిడరమ్మా కంతువైరిమనల కరుణాబ్రోచును పంతంబుగామనము పాటాలుబాడుచు॥ వె॥ 3 తరుణులముజేరి తప్పకయీ తరినివృషరికోరి ధరనుబాహుబలేందురుని పురహరువిశ్వేశ్వరుని మనమునందు స్మరియించుచువేగ॥ వె॥ ౪

బంతులాటదరువు-బ్యాండురాగం-ఆదితాళం.

అః లాడుదామమ్మా మనమందరిమిప్పుడు వేడుకను పాటలాధరులారా యివ్వనవాటికను బహునీటుమీరగను॥ ఆట॥ ౧ బంతులాడరమ్మా చామంతులుమల్లెలు వింతగుపువ్వుల సంతోషమ్మున సరసముగాడుచు యింతులమాయీ చెంతవనమ్మున॥ ఆట॥ ౨ ధరనుబాహుబలేందురుని పట్టణధాము నీశుమదిధ్యానముసేయగ విరివిగనుమునకోరికలు యీతరినెరవేరును తిరముగనందరు॥ ఆటలాడుదామమ్మా॥ 3॥

సంధి॥ సౌజ్ఞాకన్నియ వన్నెలాడులంగూడి బంతులాడుచున్నసమయంబున॥

నాతినిజూడ అతిప్రీతిదీనినాయంగనగాగ మదిలోనదలచితిమాన్యులబిలచి వైవాహికంబాడవాంఛయుగల్గె వైవానుకూలంబుతగనెట్టుకానో పద్మమిత్రుండనేపౌరుషమిలను పద్మాక్షినిప్పుడు చేపట్టకయున్న సార్థకంబెటులౌనుసరసులుమెచ్చ ప్రార్థనజేసియుపరమయోగులను నిర్మాణమునసతినిప్పుడుజావిశ్వకర్మసంబంధమ్మునకిరమొప్పజేసి యశమొందవలె దశదిశలప్రబలముగ కుశలతతోమానికులమురావించి ఏకమ్ముజేసి ఆయింతికినన్ను నాకోర్కెదీర్చుడీనయవిధులారా.

సూప్యని। వ। యిట్లుమంత్రులకుంజెప్పి పద్మమిత్రుండాపట్టణంబుబాసి నిజనివాసంబునకుంజనియె నంత॥

మయబ్రహ్మకుమారియగు సౌజ్ఞాదేవియు తరుణవయస్కుండగు తరుణునింగని తనకుతరుణునిగామోహించి విరహతాపంబుభరింపంజాలక నిట్టూర్పులు నిగుడింప్రుచు తనచెలికత్తెలంజూచి యేమనుచున్నది.

సౌజ్ఞాదేవిమాటలు॥ యేమనిచెప్పుచున్నది—హావారిజాక్షీ హా కీరవాణీ హాకుందరదనా మదనుండు ఐదునిడి వ్రేయు తూపులకో పజాల నంపుమ్మాకొంవమ్మా॥

హాస్యము॥ హా బూరెలబుంగా హా గారెలగంపా యీరాత్రి తాగినవేతికిన్ని తిన్నఅరిశలకాకకున్ను తాళలేనమ్మా కొమ్మా॥

సౌజ్ఞాదేవి చెప్పుచున్నది—ద్విపద॥ వినవమ్మయోసఖివిన్నవించెదను ఇనుడుయీపురిచెంతకేతెంచినప్పుడు కనుగొంటివనజాక్షికనులారవాని నదిమొదలుగానునామదిభ్రమియించె మదనుండుబాణముల్ మరిమరిబూని గురియింపసాగె నేకువలయనేత్రి తరలాక్షినేనెట్లుతాళుదు నమ్మ నాకుప్రియుండైననళినాప్తుతెచ్చి ఏకతంబునపెండ్లియేర్పాటుజేయ నాతండ్రికినిదెల్పిసఖిసాక్షి వేగ యీతరినాకోర్కెనీడేర్చరమ్మ వక్కనిము సంబైన నోర్వలేనమ్మ ప్రక్కనతనుని దండుపై పైకివచ్చే॥

సౌజ్ఞాదేవిదరువు-మధ్యమావతిరాగం.

ఏమిసేయుదునెటులతాళుదు నేమెఓసఖిదెలుపవే భామరోనేతాళజాలను కాముబాణజ్వాలలకు నేపటులతాళుదు. ౧

మానినిమణిమోవి పానకమాని కుచములనంట్టి రతులనుబూని పెనంగువగుని నీవనుమానించక వేగతేగదే. ౨

అగడుసేయకపగనుబూనక మగువలాగకౌగులుబాపరే మొగలి
బాకుచేతబూని మొగసిమారుడువచ్చెనదిగో. 3

యింతిరోయీధరను బాహుబలేంద్రపట్టణశివుని కరుణను కం
తుశరములకోర్వనే నాకాంతునిటుగొని వేగరారే. ౪

సౌజ్ఞాదేవి—ఇట్లతి విరహతాపంబున తరుణీమణులతో నేమనుచున్నది.

సీ. భువిలోననావంటిపొలతికితగినట్టిపురుషుండు లేకుంటపొంకమగునే। క
లకంఠియవ్వనకాలమంతయువ్యధా గడుచుచుండెనుమసకాలమొ
చ్చె। మోవితేనియలాని మోహంబుతీరగా కాముకేళినిగూడుకాంతు
డెపుడు। కనుపింపడయ్యెనాకర్మమేమందు సేఘడియతాళగలేను కాంత
లారా। విరహవేదనచేత నేవగుచుంటి। పసనియొందైనవెతకరేవ
నితలార। నిమిషమైననునిల్వగానీకమరుడు। మొగలిబాకునగుమ్మెనే
ముదితలారా.

హాస్యము॥ యేమోయీ ఘోషాణం ఘోషాణం యేమిటి నీపేరు
యేమిా నాపేరుభూషణము సరేగాని యీసౌజ్ఞాదేవికి వరుడుగావలె
నట యీవరుడు యీపూపవెలపల నెచ్చటనైనా దొరకునేమో
వెళ్ళివస్తావటోయి వరుడనగా ముసలినక్క అనుకున్నావా యేమి
కాదు వరుడనగా శ్రేష్టుడైనటువంటి భర్త అయితే భర్తను తేగలవా
నాచేతగాదు నీవేటిస్కునిరావలేనూ.

దరువు పున్నాగరాగం.

మారునిశరములు మరిమరిహెచ్చెను యేరీతితాళుదు యెలనాగ
యదేజూడు॥ ౧॥ చక్కనినాచనుల్ నిక్కపొడచెనె మక్కువగలైనేమగని
యందుచాల॥ ౨॥ విరహాగ్నిమునిగతీవెడలగజాలనే మరుకాకలకుతగనుం
డైనయివ్వరె। 3॥ పడతిబాహుబలేంద్రపట్టణశివుడెంతో తడవుశేయు
చుండెదైన్యముదీర్పవె॥ ౪॥

సౌజ్ఞాదేవి-యీప్రకారమువచించుచు మలయానిలు సహాయుండై మీరిన
కులకంబునపైపైకివచ్చెడుమారుంజూచినారీమణియేమనిదూరుచున్నది.

సీ. మగనిచేబట్టనిమగువనీరీతిగమారశరములవేయమంచికాదు। ముగ్ధ
నైయున్నట్టిముదితపైనీవేళదర్పంబుజూపంగతగదనంగ। కోమలినా

పైనకోపంబుపూనుటమర్యాదగాదయ్యమదననీకు। అబలపై నీరీతి
నట్టహాసముబూని పైకొననీకిదిపాడిగాదు। పంతగించకుమురరతిపతి
వినీవు। కుందకుంతమ్ములనునన్నుగృమ్మతగదు। హరునినేత్రాగ్ని
చేతనీవణగిపోయి। క్రౌర్యమునుమానవేమిరకఠినహృదయా.

గీ. నీదుకేతనమబ్ధిమునింగిపోను। నీదుశరములువిరిగియునేలనుబడ।
నీశరీరమ్ముభస్మమైనేలగలువ। నీదుచెలికానిసర్వంబునిలచ్రిమింగ.

శంకరాభరణంరాగం—అటతాళం.

మారా పోరా నీరూపుమూరా నీదేరపోపోరా మారా మారా సుకుమారీనేయయిదిమేరా సారెసారెకునుచలమునుబూనెదవేరా మీరిపైకిరాకుర॥ మార॥ పోరా॥౧॥ మదనా పదునౌతూపులిటుబరపగనీకిది తగునాకదనమునకాగగలనామదినికరుణమానివేసెదేమిర॥ మార॥ పోరా॥ ౨॥ కామామామానభంగమునుజేయకుమా భామినిబాధించకుమా కామినులనుగాసిజేసిదేమిర॥ మారాపోరా॥ ౩॥

వ॥ ఏమిరా మారా విరహిణులనీవిధంబున బాధింపందగునటరా క్రూరా నీబలంబులడవిపాలుగాను నీచెలికాడగుసోముని పాముగరువ నీకోకిలకూజితంబులును నాచిలుకలకలకలంబులును కొదమతుమ్మెదల ఝుంకారమ్ములును నామనంబునకు ములుకులై తోచుచుండెగదరా దీనాలాపంబులైన నాలకింపవేమిరా ధీరా నీవనంగుడవైతివిగాని లేకున్న వన్నెలాడులందరము నిన్నుంబట్టిమట్టబెట్టకపోదుమటరా వంటిగానున్న యబలపై కొంటికాలిమీద వచ్చుచుంటివిగాని జంటబాయకుండు దంపతులపై కరుగజాలవుగదరా యీడువచ్చిరాని యాడువారిజూడ కదనమునకుకాలుదువ్వెద విదేమిప్రజ్ఞరా కోమలులపై కోడిగములటరా ఛీపోరా ఛీయనినసిగ్గులేదేమిరా॥

అని॥వ॥ ఇట్లుమారునిదూరుతరి సర్వకళాపరిపూర్ణుండగుచంద్రుండుదయించుటజూచి వాని చల్లదనమ్మునకు మనమ్ముఝల్లుమన మెల్లనవానింజూచి యేమనిదూరుచున్నది.

క. మరుబారుకోర్వజాలక। పరితాపమునొందుచున్న భామినినన్నుం
గరుణించకచలమునయీ। తరినిప్రతాపంబుజూపదగునాచంద్రా.

కమాచిరాగం-అటతాళం.

సోమాయింత్రాతామాసామా కోమాలులపై కోపామా రామా లలామాలయిట్లు రవ్వాసేయభావ్యమా॥ సోమాయింత్రా॥౧॥ కామీను లనేయగనిట్టి కఠినహృదయమేలరా స్వామీభూమిలోననీదు చల్లాదనమే మాయేరా॥౨॥ రాత్రీచరుడవుగనుకనీమది రాదూరాప్రేమింపాను గా త్రాలెల్లాకంపామొందెగదరా ఆత్రేయాపుత్రా॥౩॥ ధరనుబాహుబలేం ద్రపురిశంకరునిశిరముననిలచియు నిరతమువానినమ్మినట్టి గరితనను కరుణిం పవు॥ ౪॥ సూరికృష్ణయనేలినట్టి శూలికృపనాపైనున్న వారిజాప్తుతోడ జెప్పివంచన జేయింతుగా॥౫॥

గీ. నీరజాప్తునెదుటనెగడలేకనునీవు వానివలచినట్టివనితనన్ను। పలువిధ ములుగాను బాధించుచున్నావు వనితపైనిచలమువలదుచంద్రా.

క. కువలయమిత్రుడవయ్యును। కువలయమునుకొన్నినాళ్ళు కుటులుడవ గుచుస్। కువలయనేత్రులనేచెదు। కువలయమిత్రుండనంగ కూడదు నిన్నుస్.

అనిసాక్షాదేవి మన్మథచంద్రులందూరుచు నామానినీమణి మరు తాపమపరిమితంబయ్యె గావుననెవ్వారైనవరునన్వేషించి దెచ్చువరకు నం తఃపురంబుననుండవలెను గాననచ్చటికరుగుదమటవే చెలియా.

చెలికత్తెలు॥ జనుదముపదవమ్మాజలజాప్తుకొమ్మా. అనిచెలికత్తె లుచేయిబట్టుకొని యంతఃపురంబునకుం జనియె. నచ్చట.

సంధి॥ సూర్యుండు నిజధామంబున సింహాసనాశీనుండై భటు నితో నేమనుచున్నాడు.

సూర్యుడు॥ యేమనుచున్నాడు- ఓపరిచారకా నీవతిరయంబున కశ్యపాదిమునులకడకేతెంచి నేనుప్రార్థించినానని విన్నవించిచెచ్చెర నా మహామునుల నిచ్చటికిందోడ్కొనిరమ్మురా భటాగ్రేసరా. [న్నాను.

భటుడు॥ స్వామీ అటులనే జేసెదను పోవుచున్నాను. పోవుచు

సంధి॥ భటుండుబయలుదేరి అరణ్యంబున మున్యాశ్రమములకుం జనుసమయంబున మునులుస్నానాదివిధులొనరించుటకు నదీతీరంబులకుం జనినవిధం బేమనిన.

పంతువరాళి రాగం.

వెడలిరీమునివరులు వేడ్కను జపములుసల్ప వెడలిరిమునివరులు వేడ్కను ॥౧॥ వెడలిరిమునువరులు వేడ్క పుడమిజనములుసంతసింప కడువడీగనుశిష్యజను లిరుగడలనునడుచుచునుండ॥ ౨॥ ఉరమునను రుద్రాక్షసరములు విభూతినుదుట వరుసలుగను మెరయురేఖలు కరములనుజపమాలికలును కావివస్త్రముగోచిదండము విరివిగాధరియించిహరిని స్థిరముగనుచిత్తముననిలిపి॥౩॥ బాహుబలేంద్రునిపట్టాణా విశ్వేశ్వరుకృపబాగుగానుమదినిగోరుచూ సాహసంబుగాను శిష్య సమితితర్కవాదములను ఊహాపోహలుకొలదిజేయుచు నుభయపార్శ్వమ్ములనునడువగ॥౪॥

సంధి॥ వ॥ ఇట్లువచ్చి మునిశిష్యులు గురుశుశ్రూషం గావించు విధంబేమనిన.

ముని॥ వరేశిష్యా

శిష్యుడు—ఆయాస్వామీ

ముని—యీనదీతీరంబున నాసీనులమై జపమాచరించవలెను గాన తత్ప్రదేశంబును శుభ్రముగా బాగుజేయుమురా శిష్యా (స్వామీ

శిష్యుడు—అయ్యా యిచ్చటశుద్ధిజేయుటకు అపరిశుద్ధములు లేవు

ముని—కసవుమొదలైనవితీసివేసి యుదకముప్రోక్షించరా శిష్యా

శిష్యుడు—ఆలాగైతే పూడుస్తానుగాని పుప్పు నీళ్లు లేవుస్వామీ

ముని—నిర్మలమగునదీజలంబుండ, క్షారోదకంబేలనురా శుంఠా

శిష్య—ఊడ్చిఉప్పునీళ్ళు చల్లవలెననుకున్నాను యీయుదకముపనికివస్తే చల్లుదునుస్వామీ

మునీశ్వరుడు— నీవుఊడ్చిఉప్పునీళ్ళుచల్లేవాడవా ఆలాగైతే బాగానేముందరకువస్తావురా.

మునీశ్వరుడు—శిష్యా ఉదకముగోమయమిళితము జేసిచల్లవలెరా.

శిష్యుడు—గోమయమనగాగుర్రపులద్దియేగాదాస్వామీ,

మునీశ్వరుడు—ఛీ అప్రాజ్ఞుడా గోమయమనగాఆవుపేడరా నీతండ్రిగొప్పసంస్కారి గాని వానికడుపుచెడపుట్టినావురా శుంఠా.

శిష్యుడు—సరే ఆవిధముగా జేసినాను స్వామీ.

మునీశ్వరుడు—అనుష్టానకాల మతిక్రమించుచున్నది గాన శ్రీఘ్రముగా శుద్ధిజేశిన స్తలంబున కృష్ణాజినమును బరుపరా.

శిష్యుడు—స్వామీ తమవద్దనున్న గొరెత్రోలేనా స్వామీ.

మునీశ్వరుడు—గొరెత్రోలుకావు యిర్రితోలురా యింతమాత్రము తెలియదా భ్రష్టా.

శి—తమసెలవుప్రకారం పరచినానుస్వామీ

ముని—కూర్చుండవచ్చునా (నూ.

శి—కూర్చుండవచ్చునూ బద్ధకముగానుంటె పరుండనూవచ్చు

ముని—శివశంకర శివశంకర అనుచుకూర్చుంచి పూజాద్రవ్యములనున్నూ భోజనపదార్థములనున్నూ సమకూర్చరా శిష్యా

ముని—శిష్యానేనుకూర్చున్నస్థలమందు చాలామెత్తగాయున్నది

శి—స్వామీ తమరుమహాసియాలు పస్తరుగాయలుయున్నవిగాని మరియేమీ లేవు

ముని—అయితేయేమాయనుగాని మనకుఫర్వాలేదురా శిష్యా

శి—తమకుయేమికావలెనో మనవిచేసుకొనండిస్వామీ

ముని—పుష్పములు పత్రిమొదలగునన్నియు సమకూర్చరాశిష్యా

శి—అవియేమిటిస్వామీ

ముని—తుమ్మిపుష్పములున్ను కందమూలఫలములురా శిష్యా

శి—తుమ్మిపుష్పములు నేనెరుగనుగాని తుమ్మపువ్వయితే యీవూరిచెర్వుకట్టమీద చాలగానున్నవి తెస్తానుస్వామీ

ముని—తుమ్మిపుష్పము భూమికిజానెడెత్తున చిన్నిచిన్ని చెట్లునధవలాక్షతలవలె తెల్లగానుండునెరుగవటరా శిష్యా

శి—స్వామీఅవైతేతెచ్చెదనుగాని కందమూలమ్ములెక్కడుంటవి

ముని—అడవిలోక్రిందత్రవ్వితే దొరుకునురా

శి—క్రిందవుండేవైతే పీకుతానుగాని మీకాలిక్రిందనేవున్నట్టు కనుపించుచున్నవి కొంచముకాలెత్తండిస్వామీ పీకుతాను

ముని—అదేమిటిరా అష్టాలంఘావు అదికూడదురా

ముని—ఛీఛీ అసభ్యముగాసంభాషించెదవు నీవుఆకతాయివిగానున్నావేమిరా

శి—చిత్తముచిత్తము చిన్నవాడను తెలియకపలికినపలుకుల కాగ్రహించక క్షమింపుడుస్వామీ

ముని—హంసదండము అందివ్వరా (మీ

శి—యిస్తున్నానుగాని మీదండముమీరు గట్టిగ పట్టుకోండిస్వా

ముని—కమండలవ్రంతో నుదకము తీసుకురా శిష్యా

శి—కమండలు నాకుతెలియలేదుగాని తమాండాలు కనుపించుచున్నవి స్వామీ

మునీ—వాటితో నీళ్లు తీసుకురావలశినది.

శి—వాటితో నీళ్లు తెచ్చుటయెట్లు స్వామీ

మునీ—బుద్ధిహీనుడా కమండలువఅనగా మేముదగ్గరనుంచుకొను పాత్రియెరుగవటరా శిష్యా.

శి—నేనుఅంతవరకు చదువుకుని యుండలేదుస్వామీ.

మునీ—త్వరగాప్రివాహము చెంతకేగి యుదకముతెమ్ము.

శి—తమశెలవుప్రకారం తెచ్చినాను ఇక్కడఉంచినానుస్వామీ.

మునీ—సంధ్యావందనకాలమయినది సంధ్యచెప్పుతాను చెప్పుకోరాశిష్యా.

శి—మీదండము మీముందరపెట్టుకొని కూర్చున్నారు నాకు భయమవుతున్నది మీదండము నేనున్నాపట్టుకుంటాను.

మునీ—వోరేశిష్యా నీవువికటప్రిలాపివి లాగనున్నావు యీాసంభాషణలుమాని నేనుచెప్పినది చెప్పుకోరాశిష్యా॥

శి—అయ్యా తమనోట యేమాటవస్తే ఆమాటల్లా అనుమంటారాస్వామీ ఆమాటేరాశిష్యా.

మునీ—అట్లాగేచెప్పవలెను పరాకులేకవిని చెప్పినట్టుచెప్పుకో.

శి—చిత్తము చెప్పండిస్వామీ.

మునీ—ఓం విశ్వేశ్వరాయనమః.

శి—ఓ యీశరాయనమః.

మునీ—ఓరె వీశరాయికి నమస్కారముచేస్తావా బాగానోటపట్టి చెప్పుకోరాశిష్యా॥

శి—మళ్ళిచెప్పండీస్వామీ॥

ముని—ఓంవిశ్వేశ్వరాయనమః అనరాదుంకా॥

శి—ఓంవిశ్వేశ్వరాయనమః అనరాదుంకా॥

ముని—ఓహోహో అన్నమాటల్లా అంటున్నావు మహాబాగా వున్నదే॥ త్వరలో బాగుపడేవాడవే॥

శి—తాముచెప్పినదల్లా అనుమన్నాను గనుక అంటున్నాను చెప్పవలశినదియేదో చెప్పకూడనిదియేదో తెలియదుస్వామీ.

వ. ఇట్లు గురుశిష్యులు సంభాషించుకొనుతరిని సూర్యునివద్ద నుంచి భటుడొకడువచ్చి మునులంజూచి యేమనుచున్నాడు.

భటుడు—హేకశ్యపాదిమహామునులారా మాప్రభువుగారైన ప్రభాకరుడుగారు మిమ్ములనెందుకో ప్రార్థించి తోడుకొనిరమ్మన్నారయ్యా స్వామీ తడవుసేయక దయచేయుడు మునివర్యులారా.

ముని—బహుసంతోషము పరమానందము మార్తాండుడు మమ్మురమ్మని చెప్పినాడా యేమివార్త యంతో శ్రవణానందముగా నున్నదే అప్పైతేవచ్చేదము నీవుముందుజని మునులువచ్చుచున్నారని విన్నవించుము. (అనిచెప్పిశిష్యునితో.)

ముని—శిష్యా సూర్యుడు మమ్ములనురమ్మనివర్తమానంపంపినాడు మేమువెళ్లెదము శి॥ నేనున్నావచ్చెదను—ము॥నీవుకూడావచ్చెదవా.

శి—శీఘ్రంబుగా వెళ్లుదము నేనున్నావచ్చెదనూ.

సంధి—అంతట శిష్యసహితంబుగా మునులువచ్చువిధంబేమనిన

తంగంపాట-దరువు.

శంకరభక్తా వశంకర శంకరశరణంటినినిను శంకరహితమూగా సాంబా యింకబ్రోవుమీశా॥ ౧ పార్వతీశహర పార్వతీశహర పరమ గుణాకర సార్వకాలమూనూ సాంబా సన్నుతిజేసెదాను॥ ౨ బాహు బలేంద్రుని పట్టాణాధీశుని సాహసమొప్పగాను సాంబా స్మరియించి వేడెదానూ॥ 3

వ. ఇట్లు శంకరుని స్మరణసేయుచు విచ్చేయు మానులంగని సూర్యుండదురేగి వచ్చినమస్కరించి యుచితాసనంబులం గూర్చుండ నియోగించి మృదుళవచస రచనల వారికిట్లనియె.

సూర్యుడు — హేమహామునివర్యులారా మీరువిచ్చేయుటచే నాడెందంబపరిమితానందంబునొందుచున్నయది నా దేహంబులు పవిత్రంబులయ్యె అయ్యలారా మీతోనొక్కచిన్నవిన్నపంబున్నది అందులకై యిందుమిమ్ములను రప్పించినాడ నామనోరథంబెరింగించెద గాన సావధానచిత్తులరై వినుడుస్వాములారా.

మునీశ్వరుడు — వినిపింపుము భాస్కరా.

సూర్యుడు దరువు నాదనామక్రియరాగం ఆదితాళం.

వినుడీనాదు మనవిని మునివరులారా వినుడీనాదుమనవిని ఘనముగనాపైని కనికరముంచి వేగ॥ వినుడీ॥ ౧

యింతవరకునాయంతరంగంబున సంతోషస్ఫురణముగను కంతుశరములనరికట్టితిగాని నాకింతులపై భ్రమమిపుడుగల్గెనయ్యా॥ వినుడీ॥ ౨

పుడమిగృహస్థాశ్రమముపూనినవారు పూజ్యులై ప్రబలుదురు కడుధన్యులై సుతులు గలుగగసద్గతి బడయుదురయ్యయో పరమయోగులారా॥ వినుడీ॥ 3

ఆశ్రమములలోపలనుత్తమము గృహస్థాశ్రమమిలలోపల ఆశ్రయించెదమిమ్ము నార్యులారా గృహస్థాశ్రమమిప్పించుడతివేగంబున నాకు॥ వినుడీ।

బాహుబలేంద్రవిపక్షకేశునిమది బాగుగానెరనమ్మి యుత్సాహముతోడుత జనిమయుప్రతిక్షణివీవాహార్థముడిగినావనితానేయుడయ్యా వినుడీనాదుమనవిని॥

వ. అనివిన్నవించి మరియు నేమనుచున్నాడు.

గీ. పొలతిహీనమైన పురుషునియత్నస। మభిగుగిసినట్టి యధికవృష్టి
కాననంబునందు కాయుచంద్రికసాన। క్రిందవన్నె గాదె కేవలముగ.

గీ. కలుములకునెల్లనెలవిల కన్యగాదే। గతులకును కారణముభువి కాంత గాదె। సుతులకును సాధకముధర సుదతిగాదె। భోగములకెల్ల
పుట్టిల్లు పొలతిగాదే.

గీ. వనిత లేనివానివంశము వానితో। సరి యెగాదె యంతచతురుడైన
చానవలనగాదె సకలసామ్రాజ్యంబు। ఘనమువంశవృద్ధిగలుగు టెల్ల॥

సూర్యుడు-ద్విపద॥ మునివరులార నా ముచ్చటలెల్ల ఘనముగా నెంచియుకరుణతోడుతను నాకోర్కె దీర్చుడీనయవిదులార ప్రాకటంబుగ నాదు పరిణయమునకు కరముప్రీతిగ విశ్వకర్మపుత్రికను సరసగుణోపేత సౌజ్ఞను దెచ్చి సమకూర్చుడయమునిస త్తములార సుమశరుబాణముల్ సూటిగా వచ్చె నేనోర్వగాజాలనింతి లేకున్న పూనిచేయుడుపెండ్లి పుణ్యాత్ములారా॥

మునీశ్వరుడు-- యీమునిచెప్పుచున్నాడు.

గీ. ఇంత జెప్పనేల నీపాటి కార్యము। కేముజనగ సఫలమేలకాదు। సంతస మునజనియు స్వామినీకార్యము। చక్కజేతుమయ్య సారసాప్త.

మరియుం మునీ— నీమనోరథంబమోఘంబుగా నెరవేర్పంజాలుదు మమ్మయపుత్రియగు సౌజ్ఞాదేవిని సమ్మదంబునం దెచ్చి నీకిచ్చికమ్మవిల్తు వేదనమ్ములు నిమ్మళింపంజేసెదమయ్యా భాస్కరా॥ సూర్యుడు॥ సఫలము జేసుకొని కడురయంబున రండు కన్యపాది ప్రముఖులారా.

మునీ— సెలవొసంగుము చెచ్చెరనేగెదము. అని సెలవుపుచ్చుకొని జనునెడ మార్గంబునం గనుపించునిమిత్తంబులేమనిన.

సీ. మంగళతూర్యముల్ మార్గంబులో మ్రోసెగరుడపక్షియు కుడిగాన వచ్చె। వాయసంబునువచ్చె వసన గాకుడికినియుర్విలగ్నియునెదురువచ్చె। మాంసఖండంబులుమరిమరి యెదురయ్యె నిరువురుబ్రాహ్మణులెదురుగాను। వచ్చిరికన్నియల్ వరుసగానెదురయ్యె వేశ్యలెదురైరప్పువేడ్కతోడ। నెదురుగా శుభశకునములిట్లుగాగ। వెడలియా వేళహిమవంతునడవి జేరి। యందు చందనతాళమందారసాల। వనములనుజొచ్చిరామునిగణులు వేడ్క.

కండార్థము శంకరాభరణము ఆటతాళం.

ఇటుజొచ్చి కానులడవిని। పటుతరమగు సింహవ్యాఘ్రశరభభల్లూకములం। కిటికులముకృష్ణమృగములు॥ దిటముగనున్నట్టివనము తీరుగాగను చూ। యావనమున జేరివిహరించూ॥ కీరమయూరకోకిలబృందమ్ములు చారుతరంబగుచక్రవాకంబులు। మీరిశారికలెల్లగుములై కోరికలరగూయుచుండగ। సారవంతంబైననమృతపూరమగునొకసరోవరమును॥ దీరూగాగనిగూ। యావనమూను జేరివిహరించూ॥

కందార్థము రేగుప్తిరాగం.

అందునశివుశాపంబున। పొందుగస్త్రీరూపమైనభూసురవనమున। సందడిగలరాక్షసముని। బృందమ్ములనెల్లజూచిముందూకునడచి। అచ్చట్లి వన మందూనానిలచి అందుకిన్నెలను పొందూగాజూచియానందంబుతోనెంతో నచ్చటగలయట్టి సుందరంబగుపక్షికులమును నందుగల వానరకులంబును అందమగుక్రిమికీటకంబుల బృందములనందందుజూచుచు॥ ముందూకునడచి।

వ. అచ్చోటువెడలి సింధుగంగాతరంగిణులంబోలిన నదీనదంబుల ననేకముంగడచి.

ద్విపద॥ దర్శించుమునులనుతదనంతరంబ స్పర్శమాత్రంబున సకలజంతువుల శిలలగావించుచుశీఘ్రంబుగాను వెలయుశిలానదివేగంబుదాటి అంబుజాసనుసృష్టికాదియైనట్టి జంబువృక్షంబునుచక్కగాజూచి అందదయమైపాపహారణమైనట్టి అందమౌజంబూతరంగిణియందు స్నానంబుజేయగాసంతోషమునను మేనులుబంగారుమిశ్రితమైనట్టిగానుపించిన వారుకడుప్రీతితోడ నానదీనదములనతివేగదాటి గోముఖహయముఖ ఘోరాననముల ధీమంతులైనట్టిద్వీపినముఖములు గలిగివర్తించెడుగంధర్వవితతి వెలయగాదర్శించివేగంబకడలి అనతిదూరంబుననతిరమ్యమైనకనకమయ్యమైప్రళయకాలాగ్నిజ్వాలలట్లువెలుగుచుత్రికూటాద్రిదరికేగి చెట్లనీడలయందుసేదదీర్చుకొని మానులుకశ్యపమునినిజూచి ఆనతిండి త్రికూటాద్రిమహిమంబు అరియడుగగానుకశ్యపమునియప్పుడు మునులకిట్లనిదెల్పెముదమొదవంగ॥

దరువు—శంకరాభరణము—అటతాళం.

మునివరులార। దెల్పెదమీకు ఘనమూగవేగ। ము ని॥ యొకనాడు [illegible] ఘనముగాను విశ్వకర్మతో [illegible] ని యనయమునగర్వమదమిచే నాయిలావతలమునయజ్ఞము ఘనముగాజేయగను విశ్వకర్మ మాయునకుదెలసె॥ ముని॥ ౧

అతనియజ్ఞమును విఘ్నముజేసి యప్పుడేవెడలి సతతంబునుకమలజుండుంగాంచియుహితవుగత్రికూట మేరుమీదజేరియు॥ కతనకు ననుయజ్ఞంబుసేయను గట్టిగాతావేడ్కబూనియు నతులితంబుగమురవ

యేను చతురముగపశువుగ వేల్చెను॥ ముని॥ ౨

ఇలలోబాహుబలేంద్రపట్టణ సీయుశివుస్వపను యులమీతోడ త్రేతాగ్నులనుత్రికూట తలమూననిల్పియాతరినివిశ్వకర్మ విలసితంబుగయజ్ఞపూర్తియు ఖలుహరునాహూరునిగూర్చియు చేసనేమియు శేకజేసెనుపలువురను మునివరులగూర్చి॥ ముని॥ ౩

వ. ఇట్లాకస్యపుండు త్రికూటపర్వతమహాత్మ్యముం జెప్పిన విని మునులందరారాత్రి యచ్చోవసియించి ప్రభాతంబున నాయాశ్రమంబు విడచి కడురయంబునంజని చని.

ఉ. క్రౌంచనగంబునుంగడచి గాఢతమంబగుకాననంబులో
కాంచనదారుకావనము కాంచుమెకంబులు పక్షిజాతులన్
కాంచుచునాశ్రమస్థలుల కందఫలంబులుగొంచు ప్రీతితో
కాంచనచేలుదివ్యపద కంజములన్ మదినుంచిభక్తితోన్.

వ. ఇట్లు హరినిస్మరియించుచు కుబేరుని యుద్యానవనమ్ముజేరి చైత్రరథంబుం బ్రవేశించి అందుకుబేరునిచే పూజితులై దివ్యాంబరాభరణంబులుగొని యిదియరాబోవు భాస్కరు పరిణయమ్మునకు శుభసూచకంబనియెంచి మానులందరు కశ్యపుంజూచి యేమనుచున్నారు.

మునీశ్వరులు—ఓకశ్యపమునిశ్రేష్టా ఈ చైత్రరథంబు వనములంతంతకు వింతలగువిటపంబులచే కన్నులపండువై వెలయుచున్నవి చూడుడుస్వామీ.

సంధి—అనుచువెడలి మఱియును.

సీ. నిత్యముమునులకు నిర్మలవాసస్థానమైనాకభూధరమహిమదెలసి, గరుడసిద్ధసాధ్యగంధర్వ ధురంధరులున్నట్టి విపినమున్నట్లైజూచి, కపిలాశ్రమము నప్పుడుగని మొక్కి-వేగమె సారస్వతీక్షేత్రస్నానులగుచు, ఖచరవిహారాననికాయంబుదర్శించి క్రూరులౌరాక్షసకోటిచూచి, సకలమునిజనవాసమైచందనాదితరుకదంబంబుచేనిండితావులెల్ల, వెల్లడిగనాసకింపులై వెలయునట్టి గంధమాదననగమప్పుడు గనిరివారు.

ద్విపద. మధ్యమావతీ రాగం.

చందనమందార సాలహింతాల కుందబృందంబులు క్రొమరో
ప్పగలిగి నవనీతపిండంబునమృతఖండంబు రవిబోలుతేజంబురమణతో

గల్గి నవరత్నములకాంతి నల్లడలవెలయ పవిమలస్ఫాటికోపలములుగలి గి యిందుసానువులచేనింపెనయజేయు మందరాచలమును మరిసంతస మున పొందుగానీక్షించి పుష్పగుచ్ఛంబు లందున్నపొన్నలనావేళజూచి విగతరాగులమౌని వితతిసచ్ఛీలు లగుశాంతులగువారి నానగరమందు కనులారనచ్చోట గనిసంతసమున చనిచనికౌమార సంభవంబైన ఘన మైనశరవణ గ్రిక్కునదాటి కౌశికానదియును కడువడిగడచి ఆశతోడు త నుత్తరాశ్రిమాద్రియును చేరియుసంతుష్ట చిత్తులైవెలసి అరయవా లఖిల్యాది మునివరుల చేపురస్కృతలయ్యుచెన్నొందగాను తాపసోత్త ములచేఁ తగువిధంబుగను అతరినాతిధ్యమందియంతటను వైతరణీనదీ వడసగాదాటి ఉత్తరకురుభూము లొప్పగాజేరి చిత్తమురంజిల్ల శివశి వాయనుచు తపమొనరించెడి తాపసోత్తముల కపటశూన్యుల విగతక లుషసంచయుల నౌదార్యశీలుల నతిసత్యపరుల వాదరహితుల మునిప థులచే నచట కందమూలంబుల గైకొనివారు పొందుగాప్రీతితో భుజి యించివేగ ముదముతోజని కపిలమునియాశ్రమముకు సదమలచిత్తు లై సరసినిజేరి యందుకృతస్నానులై వేగలేచి అందమౌరత్న కీలాల కంబనెడు రత్నాశ్రియంబగుచు రమ్యమౌనదిని యత్నముగాస్నానమా చరించియును పుణ్యాశ్రమంబులు పుణ్యదేశములు పుణ్యవనంబులుపొం దుగాగడచి.

వ. అంతట పెందోటపట్టణ సమీపంబునకుజని దానిసౌందర్యం బేమని వర్ణించుచున్నారు.

మధ్యమావతిరాగం ఆదితాళం.

పెందోటపట్టాణమదిగో దానియందాముగనుగొనుడిదిగో సుం దరమైయుండు చూడుడీమునులార అందమైనప్రాసాదమ్ముల శిఖర ముల యందుజూచినటెక్కెములు సీతెందుమయ గోపురవితానము కుం దసంపెగకుసుమములు వనబృందములందందవిలసిలు॥ పెందోటపట్టాణ॥

నింగితోమారాడునజాలు గొప్పబంగారుకోటాలతీరూ రంగైన పర్వతరాట్టులసగ మాతంగంబులాపురీ దరినివిలసిల్లును మంగళతూ ర్యములుదిక్కులుమారమ్రోతలు పెట్టుచుండగ గంగయమునలబోలు నట్టితరంగిణులు చెంగటభాసిల్లు॥ పెందోటపట్టాణా॥

పురవీధులందమేమయ్యా। స్వర్గ పురమునకేనయగునయ్యా ఇరు గడలనుఫలతరుకదంబంబులు కరమనురాగముగల్గించుచుండెను సరసముగు కోకిలకంఠకీరశారికలరవములటుమోయగ వరుసనుధ్యానములనాపురీ తరుణులాడుచుపాడుచుండెను॥ పెందోట॥

ధరనుబాహుబలేంద్రునీ పురీ ధాముడైనవిశ్వేశ్వరునీ గురుతుగ మనమునగొల్చుననమ్మిన కరమొప్పమనకోర్కెకడువేడ్కసఫలమా సరగునసుజనివేగనామయు సన్నిధికిమనమందరము బాస్కరునికోరికదెల్ప కన్యను సవినయంబుగనొసగునిప్పుడు॥ పెందోట॥

వ. ఇట్లువితర్కించుచూ యాపట్టణంబునంగల వైభవంబెల్ల నేత్రానందంబుగాజూచుచు యొక్కశుభముహూర్తంబున పురంబుం బ్రవేశించి యేమనుచున్నారు.

సీ. వేదపఠనములేని విశ్వకర్మలులేరు వివిధశాస్త్రంబుల వెలయువారు
రణమునబారని రాజపుత్రులులేరు శూరులై రౌద్రంబు జూపువారు
అర్థవంతులుగానిఆర్యులచ్చటలేరు కోటిమూల్యంబైనకూర్పగలరు
పాడిపంటలులేనిపదజులచ్చటలేరు పశుధనంబులచేత ప్రబలువారు
జారచోరాదిక్రూరులేజాడలేరు। దుష్టవర్తనగల యువతులును లేరు
కఠినభావముగలవారుకానరారు। మయునిపట్టణమహిమసామాన్య
మగునే.

క. మయురాజ్యమధికకాంచన।మయమైవిద్వజ్జనాభిమతమైవెలయున్।భయహరమై ప్రజలకునా।మయరహితంబగుచునొప్పుమహిలోనెపుడున్.

వ. ఇట్లు పెందోటపట్టణరాజవీధులనిరుగడలంగల సౌధంబులం జూచుచు నిర్మాణకుశలులగు శిల్పాచార్యులనేరుపుం గొనియాడుచు మయునిమందిరంబు దరియంజేరి మునులుమొగసాలనున్న రత్నపీఠంబు లనధిష్టించియుండ మయునిసభామధ్యంబునుండి వెలువడి వాసవుండువచ్చువిధంబెట్లనిన.

ఖమాచిరాగం.

వాసవుడువచ్చెన్ మయునిసభనువెలువడి వాసవూడువచ్చెన్॥ వాసవుడొచ్చెను భాసురముగశాభాసనిజనములుబాగుగబొగడగ॥ కోటి సూర్యదీప్తులహసియించుమణికిరీటము శిరమునమెరయ నీటుమీరభుజకీ

స్తులు వెలుగగ వాటము దాటియు నడిగనడచుచును॥ వాసవ్రా॥ ౧
వేతహస్తులనుగడ నుసుమనఖుందరభటస్తోత్రములను జెలగ
గాత్రమునను మణినకే హారములు చిత్రవర్ణములు చెలగుచుమీరగ॥ వాస॥
ధరను బాహుబలేంద్రుపురి ధామునకి గుణమగోరి హరశంకర శ్రీ
హరహరియనుచును మరిమరి శంభుని మనమునదలచుచు॥ వాసవు॥ ౨

వ. అనియిట్లు ఇంద్రుండు వెడలివచ్చి ద్వారంబుననున్న కశ్యపా దులంజూచి ఇంద్రుండు హేమునీంద్రులారా నేనింద్రుండ సాష్టాంగ దండవత్ప్రణామం బాచరించుచున్నాడనుస్వామీ.

మునీశ్వరులు యేమనుచున్నారు—దుష్టనిగ్రహశిష్టప్రతిపాలనశీర్ఘిరస్తు నిరంతరం స్వర్గనివాసశీర్ఘిరస్తు ఇటులదీవించిన మునీంద్రులతో దేవేంద్రుండేమనుచున్నాడు.

ఇంద్రుండు—అయ్యామీరిచ్చటికి విచ్చేసిన కారణంబేమి చెచ్చెరనాకానతిండు.

మునీశ్వరులు—హేపాకశాసనా లోకబాంధవు పరిణయార్థమై మయబ్రహ్మకుమారి నడుగవచ్చియున్నారము మీరిచ్చోవిచ్చేసియుండుటచే మాడెందంబు లపరిమితానందంబు నొందుచున్నవి సూర్యునికార్యంబు సఫలంబగుటకు మీసందర్శనం బశుభసూచకంబు అని మునీశ్వరులు తమరాకకు కారణంబెరిగించె నాసమయంబున మయబ్రహ్మ సభాస్థలికేతెంచు విధంబెట్లనిన.

మధ్యమావతిరాగం.

మయుడూసభకూవచ్చె మంత్రులతోడ మయుడూసభకూవచ్చె మయుడూసభకూవచ్చె మన్ననతోడ నుభయపార్శ్వమ్ములవేదపాఠకులతోడ॥ మయుడూసభకువచ్చెనూ మంత్రులతోడ॥ ౧ చామరులిడుగడలందువింజామరలుకోరికలరగ వేత్రయ శూరులుఆయుధాధారులై వెంటాను కూరిమితోడుతచేరిముందరినడువ॥ మయుడు॥ ౨ పంచదాయూలహారతమసాధనములలెంచి కిరములబూనియు అంచితముగనియమించుపనులు చేతుమంచు తమప్రజ్ఞలెంచుకొనుచూరాగ॥ మయుడు॥ ౩ ధరను బాహుబలేంద్రుని పురవాసుడైన దైవమునునమ్మి

మఁడినీ పరిజనములకూను బహువిధములుగాను పరిపరివిధముల పనులు నియమించుచు॥ మయుఁడు॥ ర॥

సంధి— ఇట్లువచ్చిమయుండు సింహాసనాసీనుండై యున్న సమయంబున దేవేంద్రుండుమరలివచ్చినంజూచి మయుండేమనుచున్నాఁడు.

గీ. మరలివచ్చినహేతువేమయ్యయింద్ర। దాచకనునీవిప్రుడు నెఱవిం డుదయమునాకు। సావధానుడనై వింటుసచ్చరిత్ర। వీనులకువిందు సేయుడీవేగిరముగ.

వ. అనియడిగిన దేవేంద్రుండిట్లనియె.

గీ. భానుకార్యార్థమైవచ్చిబ్రహ్మఋషులు। వాకిటనునిలిచియున్నా రవాంఛతోడ। కర్తగ్నతోడుతవారలగౌరవించి। కార్యసాఫల్యము నుజేయుకడుముదమున.

వ. అప్పుడుమయుండు భృత్యులారా॥ భృత్యుడు ఏమిస్వామీ॥

మయుబ్రహ్మ యేమనుచున్నాడు॥ మీరలతిత్వరితగతిం బోయి ద్వారమందున్న కశ్యపాదిమునీంద్రులను గౌరవంబొప్పప్రార్థించి కడు నయంబునందోడ్కొనిరండు॥ భృత్యుడు చిత్తముస్వామి అలాగేచేసెద ము అనిభృత్యులుజని ద్వారమునలంగని.

భృత్యుడు— ఓకిచ్చప్చచ్చమునీశ్వరులవారూ

మునీ— ఓరినీవెవడవురా తొందరమూరుగా బల్కుచున్నావు

భృ— నేనుమయబ్రహ్మగారి సేవకుడను అయ్యాతమపేరేమండీ

మునీ— కశ్యపమునీంద్రులు

భృ— ఆమాటనోటపట్టుజాలక పలికినపలుకులుగాని వేసగాదు గాన కోపగించకుడుస్వామీ

మునీ— అయితేసరే గాని నీవెందుకువచ్చితివిరా భృత్యా

భృ— మామయబ్రహ్మగారు దేవేంద్రమహారాజుగారివల్ల తమ రాక విని తమనుత్వరితమ్ముగ సభకుండోడ్కొనిరమ్మని విన్నవించినార యాస్వామీ

మునీ— శీఘ్రముగావచ్చెదము పదరాభృత్యా

వ. ఇట్లుమునులుబయలువెడలి గంధశిందురమదగంధబంధురం

బులగు బహిరంగ ప్రదేశంబులును ధ్వజ స్తంభగుంభితంబును నవరత్న ప్రభాభాసమాన వితానమండితంబులగు ముఖమంటపంబులును కనక దండాగ్రమండిత నూతనకేతన పవనోద్ధూతనీరదంబులయిన యున్నత సౌధంబులును విపక్షపక్షనిర్భేదనా దక్షాక్షీణబల భటాద్యక్షరక్షితం బుల కక్ష్యంతరంబులును గడచి బ్రహ్మరుద్రేంద్రాద్యమరబృందంబు లచేతను సకలకళాకోవిదులగు వేదవేత్తలచేతను వందనంబులు సేయు చు సుగుణ గణనముంగావించెడు వందిమాగధులచేతను అనల్పశిల్ప కల్పనానిపుణులగు శిల్పాచార్యులచేతను నలుదిశంబులం బరివేష్టించి యుండ రత్నకనక కిరీటాలంకృతుండై మణిమయపీఠంబున నధిష్ఠించి యుండిన మయబ్రహ్మ సభామధ్యంబునకేతెంచిన మునులంజూచి మ యుండపరిమితానందమయుండై యేమనుచున్నాడు.

మయబ్రహ్మ—మునీశ్వరులారా సాష్టాంగదండప్రణామంబు లు స్వామీ.

మునీశ్వరులు—వంశాభివృద్ధిరస్తు నిరంతరంధర్మసిద్ధిరస్తు భవ న్మందిరేశీఘ్రమేవశుభంపరంపరావాప్తిరస్తు.

మయ—అయ్యా! యీరత్నపీఠంబులందధిష్ఠించుడు స్వామీ.

మునీ—కూర్చొనుచున్నాము మహాదేవ మహాదేవ యని కూ ర్చుండియున్న సమయంబున.

మయబ్రహ్మ—ఓమునీశ్వరులారా మీఆశ్రమంబులం దగ్ని హోత్రాది కృత్యంబులునెరవేర్చుకొనుచు అతిథి సత్కారంబాచరిం చుచూ శిష్యవర్గంబుతో సుఖంబుగనున్నవారలేనా స్వామీ.

మునీ—స్వామీ తమయనుగ్రహంబున నేలోపంబును లేక సు ఖంబుననున్నవారము స్వామీ.

దర్వు-విశహారిరాగం.

యందుకై వేంచేసినారూ మీరలెందుండియిటకొచ్చినారూ సం దేహించకనాతో సరగూనాదెల్పుడీ ముందూగామీకార్యమును నేపొం దుబరచెదనయ్యా వేగమె॥ యందుకై వచ్చినారూ మీర॥ ౧ నాకెం తోసంతోషమాయెను మిమ్మేకకాలమూనజూడగనూ ఏకార్యమునకై

మీరిచటికేతెంచితిరో మీకటాక్షేక్షణమూనాపై సోకగాని పుడానతివ్వరేగ యం॥ ౨॥ పాపసంచయమెడబాసెనూ మీరూపంబులనీక్షించగనూ తాపసోత్తములార దయచేవచ్చినకార్య మేస్ఫురమీరగ దెల్పి నామదికింపు వాటిలసేయుడింకనూ॥ యం ॥౩॥ ధరనుబాహుబలేంద్రుని పురీ ధాముడైనవిశ్వేశ్వరుని మరువకమనమునమరిమరిదలచిన సరగుననుమనకోర్కెల్లగను సఫలముగా జేయునిజముగ॥ యం ౪॥ (న్నారు.

వ. ఇట్లుపల్కుచుండెడు మయునింజూచి మునీంద్రులేమనుచు

మునీశ్వరులు॥ ద్విపద. వినుముమయ బ్రహ్మవిశదంబుగాను పనిబూనిరాగ వైభవ్యచరిత్ర మూడులోకంబులముఖ్యంబుగాను యీడులేని ప్రతాపుడినుడనవినవే వానికార్యార్థమైవచ్చితిమయ్య పూనిమీకృపగోరిపూషణుడిపుడు మమ్మిచ్చటికిబంచెమరికోర్కదీర సమ్మతిదానిసమకూర్చుమయ్యా.

వ. అనివిన్నవించినసమయంబున నామయబ్రహ్మ బ్రహ్మఋషులయిన కశ్యపాదులతో నేమనుచున్నాడు.

మయ-ఏఋషీశ్వరులారా లోకబాంధవుండగు నాప్రభాకరునకు నాచేకాగలకార్యం బేమియున్నదిస్వామీ సెలవొసంగితిరేని చేతనైనది నిజమైనచో చేయుచున్నాడను. (మునీశ్వరులు యేమనుచున్నారు.)

గీ. భాస్కరునకింతవరకునుపరిణయంబు। లేదుగావునమమ్ములనిచ్చటికిని। బంచెనీవేళమీపుత్రిపద్మనేత్రి। నడుగనదెవచ్చుటకుకారణంబువినుము.

మయ—హే మునీంద్రులారా మీరెంచినకార్యంబున కించుకైన సందియంబుండదు దైవఘటనమెటులున్నదో తెలియదుగదా నా పుత్రియగు సౌజ్ఞతరుణవయస్కురాలగుటంజేసి పరిణయమ్మునకిదియ తరుణమైయున్నది త్రిలోకరాధ్యుండగు తరణిజగచ్చక్షుండగుటంజేసి నా పుత్రిక నీక్షించియుండవచ్చును అట్టిప్రభాకరునకు కట్టి నిచ్చుటకంటె నింకేమిభాగ్యంబున్నది అయినను బంధుమిత్రికళత్రాదులతో నాలోచించి వచించెద నిపుడుమధ్యాహ్నమాసన్నమగుచున్నది గాన అంతఃపురంబునకు దయచేయుడుస్వామీ.

వ. అని దేవదానవ బృందంబులకును భృత్యామాత్యులకును సెలవొసంగి మహానుభావుల దోడ్కొనిపోయి స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చినపిదప పంచభక్ష్యపరమాన్నంబుల పరితృప్తులం గావించి సతీసహితంబుగా మునివరులం బూజించి తానును బంధుమిత్రవర్గంబులతో భుజించి యనంతరంబున సభకేతెంచి బంధుమిత్రకళత్రాదులతో నాలోచించువిధం బేమనిన.

కందార్థకమ్ము. మన సౌజ్ఞకు నుద్వాహం। బునకవసరము దొసంగెనిప్పుడు పూనియు మీరలు। జనిషరున న్వేషించుచుండెను। జ్యేష్ఠగ దలచియుంటి నయ్యా యీవేళ మునులీకార్యమునకునై రాగను మనము నాకు మితసంతసమా యె నీవేళ ఇనుడు తనకిమ్మానిమును లానుబంధించె॥ నయ్యా॥

వ. సహాసాత్తుపాత్తతోస్వదపుండగు నప్పాసాంశుండు నాసుతయగు సౌజ్ఞాదేవిని సతిగానిస్మని యతి రూసంపెగావున మీయిష్టముండా చక్క స్పష్టముగా దెల్పుడు. బంధుమిత్రులారా బంధువులు యీవార్తవిన్నది మొదలు మామనంబు లానందాబ్ధి నోలలాడుచున్నవి త్రిలోకారాధ్యుండగు నాకమలాప్తుంగూర్చి నీకె మలాక్షిని కమలాసనుడే స్వజియించె కాబున్న నీసతీలలామయగు సౌజ్ఞాదేవి సౌందర్యంబెట్లు సఫలంబగును.

వ. అనిచెప్పెడు సమయంబున మయబ్రింహ్మ గృహిణియగు శాంతాదేవి యేమనుచున్నది.

సీ. సంతతి లేకను చాలనోములునోచి కొన్నాళ్లకీముద్దు కూతుగంటి। సుకుమారని రెండసోకిన దేహము కందు నెరుగ దెప్పుడు కష్టములను। తాపసులడిగితీ తపనుకిచ్చెదనంచు జెప్పగా నామది చింతపొడమె। ఇల్లువాకిలి యూళ్లెల్లప్పుడు సంచారమే గాని నిల్పడు నిమిషమైన। అట్టి భానుని పత్నియైనట్టి సతికి। నిలుకడెచ్చోటసుఖమెట్లు నిశ్చయముగ। తపను వేడికు కెవిధి తాళనేర్చు। ఇన్నికష్టంబులకు కన్నె నెట్టులిత్తు

గీ. కన్నెయత్తింటి కష్టములెకనిన సతికి। గాక వినువారి కెగతి కానవచ్చు కష్టములు పాలుసేతురె కన్నపసుపు। కన్నకడుపెట్టులుండు శంకరునకివ్వ.

సీ. సప్తాశ్వరథముపై సరసనిడుకొని రవి ముచ్చటలాడుసీ ముగ్ధతోడ రాత్రించపడుగాదు రమణితోడను గూడి కేలెల్లతా సుఖలీల మెలగు

నంగినుండియుపద్మినీవనంబులకును మిత్రుడై సంతోషవివ్వలేదె
సారసాప్తుండయ్యుసత్పథసంచారి సతికెపుడుసౌఖ్యముజరుపకున్నె
లోకబంధుడుగాడెసరోజవదన। మూడులోకంబులేలెడిమూర్తిగాడె
కాంతరవికిన్నకష్టమేగతినిగలుగు। కులముకలుగజెడదెనీకువలయమునా.

క. రవిచంద్రతారకలు। యీభువిగలకాలంబునుండుపుణ్యులుగారే। ర
వికొసగినసుతకును। నైదువతనమెస్థిరముసుమ్ము తోయజనయనా.

వ. అనియీవిధంబున సమాధానంబు జెప్పినపతిపలుకులకు సతియొసమ్మతించె నాసమయంబున మయుండు సభాస్థలియున్న యింద్రుంజూచి మీయిష్టంబేమనియడిగిన జిష్ణుండేమనుచున్నాడు॥

ఇంద్రుండు. హేమయబ్రహ్మ నీపుత్రియగు సౌజ్ఞాదేవిని సూర్యునకొసంగిన నీయశంబు సూర్యమండలమునతిక్రమించి ధ్రువమండలంబువరకు బోవును నిదియధ్రువంబు అనిమరియు.

చ. ఘనముగవిన్నవించెదను గౌరవమొప్పగ జిత్తగింపుమీ।
దినమణికిచ్చినీసుతనుదివ్యులమెచ్చగ పెళ్ళిజేసినన్।
జనములుసంతసింతురు నిజంబుగపెద్దలుస్వర్గమొందనీ।
వనరుహనేత్రమూలమున వంశముఖ్యాతివహించునోమయా.

అంతమయుండేమనుచున్నాడు.

సీ. తమ్ముడనుచునిట్లుతగజెప్పగాలేదు। నిజముబల్కితియ్యనీవుచక్రి। ము
నులయభిప్రాయమునకునుసరియౌట। సుతనొసంగువాడసూర్యునకును.

వ. యిట్లుబల్కి మయుండు ఇంద్రసమీపంబుననున్న మునీంద్రులతో నేమనుచున్నాడు.

ద్విపద॥ వినుడుమునివరులార విన్నవించెదాను ఘనముగానెంచుకొరుణతోడుతను ధరస్వయంవరముకు తగురీతిగాను వరభూపతులనెల్ల వరుసరావింప వారిలోనెవరిని వరియించువాని చేరివివాహంబు సేయదలచితిని పరమయోగులుమీరు పనిబూనిరాగ మరుమాటజెప్పగా మనసొప్పదయ్యె ఇదిగాకకశ్యపుండీకార్యమునకు సదయుడై యీవేళచనుదెంచినాడు మునిపుంగవుడుపుణ్యమూర్తితావచ్చి ఇనునకునాసుతనిమ్ము నియముగ యీకున్ననాకెపకీర్తియగాదె యీకారణంబుననివేళసౌజ్ఞాభానునకొసగియీపరిణయంబిపుడు పూనిసేయుడునయ్యపుణ్యాత్ములారా.

వ. ఇట్లుమయుం డానందమయుండై పల్కిన నామునివరులేమ నుచున్నారు.

క. నీసుతసౌందర్యమునకు। నాసూర్యునితేజమునకు నజుడేగూర్చెన్
భాసురమగు రత్నమ్మును। కాసులబంగారుతోడకట్టినరీతిన్.

నాటకురంజిరాగం అటతాళము.

మదికింపాయెనయ్యా మయబ్రహ్మగారు సదమలమతివీవు సరసూ డావయ్యా. ౧

ప్రజాపతులలోన ప్రముఖుడవయ్యా సుజనారాధ్యుడవుసుశీలుడావు
సూర్యునకీవేళసుతనడుగగానే ధైర్యముతోడవాగ్దానమిచ్చితివి ౩
నీపుణ్యమేమయ్య నిర్మాణనిపుణా నీపుత్రికసౌజ్ఞ నినునకిచ్చితివి.
ఇలలోనుబాహుబలేంద్రపురశివుడుపలుతెరగులనుదంపతులబ్రోచునుత

వ. హేకశ్యపమునీంద్రా తాముసర్వజ్ఞులు గావున తగుసుము హూర్తమువిచారించి లగ్నమునిశ్చయింపుడయ్యా.

మునీశ్వరులు॥ మంచిది మంచిది అలాగేనిశ్చయింతము తాము మాప్రయత్నముసఫలముగావించినందుకు పరమానందభరితులమగుచు న్నాము అనుచుమయబ్రహ్మంజూచి॥ మునీశ్వరులు॥ అయ్యామీకుమార్తె సౌజ్ఞాదేవికిన్ని సూర్యునకున్ను గోసాశీసూ శతభిషమున్నాగనుక నామ నక్షత్రమొక్కటెయయినది వారియుభయులకు తార సంపత్తారచంద్రు డేకాదశమందున్నాడు గానవివాహం బీముహూర్తంబునకే కావలెను.

గీ. యెల్లియొకలగ్నమున్నది యింతకన్న। మంచికనుపించ లేదయ్య మాన్యచరిత। అతిరయంబునకార్య సన్నాహకులను। బంపియత్నమునే యుడీ పరిణయముకు॥ అంతమయుండు॥

వ. అయ్యామీవాక్యంబు లమోఘంబులుగావున నాలాగేశుభ కార్యమ్మునకు నుద్యమించుచున్నాడను.

మయుడు—భృత్యా

భృత్యుడు—యేమిస్వామి

మయబ్రహ్మ నీవతిత్వరితగతిబోయి మనపురోహితుండగు త్వష్ట్రబ్రహ్మను వెంటబెట్టుకొని రమ్ము వేగంబునబొమ్ము॥

భృత్యుడు చిత్తము చిత్తము అలాగుననె వెళ్ళుచున్నాను అనిబ

యలుదేరి పురోహితుని సన్నిధానంబునకుంజని.

భృత్యుడు ఓ అయ్యగారు మిమ్ములను మయబ్రహ్మగారు పిలచికొని రమ్మన్నారండీ॥

పురోహితుడు॥ మాదాతగారి సెలవయినదా అట్లైతే తక్షణము వచ్చెదను భృత్యావారు పిలిపించినందులకు కారణమేమో నీకేమయినా తెలియునా॥

భృత్యుడు—నాకు అంతవరకు తెలియదు స్వామీ॥

పురోహితుడువచ్చి నిలచి॥ గీ॥ యేమికారణమున నిపుడు రప్పించిరి॥ విశ్వకర్మవంశవిమలరత్న। అనతియ్యవయ్య యిపుడంతనేమ్మన, వచ్చి నిలచియున్నవాడనయ్య॥

మయబ్రహ్మ యేమనుచున్నాడు—స్వామీ॥ యీసింహాసనముపై గూర్చుండుడు॥ (న్నాడు.

పురోహితుండు॥ అలాగున నేకూచుండెదను అని కూర్చొనుచు

మయబ్రహ్మ॥ గురువర్య సాష్టాంగదండప్రణామంబులు స్వామీ॥

పురోహితుండు నిరంతరంధర్మసిద్ధిరస్తు శీఘ్రమేవ శోభనపరంపరావాప్తిరస్తు॥

మయబ్రహ్మ॥ గీ. నాదుపుత్రికసౌజ్ఞను నవవిలాసి, ఇనునకిచ్చుటకును నిశ్చయించినాడ, కశ్యపులవారితోడను కలసిమీరు, శుభముహూర్తము నిశ్చయించుడు ముదమున.

అని మయుండానతిచ్చిన పురోహితుండేమనుచున్నాడు॥ పురోహితుండు స్వామీ కశ్యపమునీంద్రా వందనము నేను మయపురోహితుండ తమకుపుత్రతుల్యుండ తమదయకు పాత్రుండ తమదర్శనంబున నీవేళ ధన్యుండ అయ్యా మాదాతగారయిన మయబ్రహ్మగారి కుమార్తెయగు సౌజ్ఞాదేవిని సూర్యునకిచ్చి వివాహంబుసేయ నిశ్చయించినారట తమతో నాలోచించి శుభముహూర్తము నిశ్చయింపుమని మయబ్రహ్మగారు సెలవిచ్చిరి గాన నావిధమున గావింపుడు స్వామీ॥

కశ్యపుడు॥ మాటలు అడగడము॥ నీవా త్వష్టప్రజాపతివా నిన్ను నేనిదివరకు జూచియున్నాను చాలసంతోషముగా నున్నది బాల్యము వృద్ధపైద్యమున్నాడుగనుక నీవు నాకంటె చిన్నవాడవు బాగాపరి

శీలించి చూడుము యెల్లుండియొక లగ్నము నిశ్చయించినాము అనికశ్యపు డు చెప్పెనదకు॥

పురోహితుండు కొంచెము విచారించి బహుయోగ్యము నన్నది తమవంటి పెద్దలు విచారించినదాని కెద్దియు లోపముండదు తారా చంద్రబలంబులు తగువిధంబుగానున్నవి॥

వ. అని చెప్పి మునీంద్రులవద్ద సెలవుపుచ్చుకొనివచ్చి పురోహితుండు ఏమయబ్రహ్మగారు.

మయబ్రహ్మ॥ గురువరా॥

పురోహితుండు॥ నేనునూ కశ్యపాదులునాలోచించగా నెల్లుండియె యోగ్యమయిన లగ్నం బొకటి కుదిరినది తగుయత్నము చేయించియీ ముహూర్తంబునకే కార్యమును సమకూడునట్లు చేయుము స్వామీ॥

మయబ్రహ్మగారు ఆయత్నములోనున్నాడను ఆవిధంబున గావించెదను స్వామీ॥

మయబ్రహ్మగారు॥ భృత్యులంజూచి భృత్యులారా మీరు వేగంబుగ నరిగి మనబంధువర్గంబులకెల్ల నీవర్తమానము దెలియం జెప్పి సత్వరంబునందోడ్కొనిరండు అందుకు కావలశిన రథగజతురంగంబుల నాయత్తంబు జేసికొనిపొండు॥

భృత్యుడు చిత్తము స్వామీ యనికొందరుజనుచున్నారు.

మయబ్రహ్మ॥ మంత్రులారా యీవివాహామునకుం గావలశిన మంటపంబులు పెళ్ళిపందిళ్లు బహువిధంబుల నలంకారము చేయించి పురజనులకందరకు వెల్లడియగునట్లు చాటింపు జేయుడయ్యె సత్వరంబె నజాగు సేయకుడు ఇంతియగాక యీశుభకార్యంబునకు రావలశినదిక్పాలకులు నానాగాదిపంచబ్రహ్మలు సామంతరాజులు మొదలగు వారలకు శుభలేఖలు వ్రాసి భటవర్గంబులచె బంపుడు మరియు వివాహంబునకు కావలసిన సమస్త వస్తుజాతంబులను సిద్ధపరచుడు॥ మంత్రులు స్వామీ తమ సెలవుప్రకారము గావించెదము ఆయాకార్యంబులందరన నేకవిధంబులనియోగించెదము సెలవొసంగుడుస్వామీ॥

యిక్కడనుంచి హాస్యము చెప్పుదము.

హాస్యగాడున్ను — ఒకబ్రాహ్మడున్ను వచ్చుచున్నారు.

హాస్యగాడు — ఓహోహో మీరెవరండి మిమ్మెప్పుడో చూచినవారలాగ కనుపించుచున్నారే॥

బ్రాహ్మణుడు — ఎక్కడో చూచినట్టే యున్నాముగాని నాకునుగుర్తు లేదు॥

హాస్యగాడు — మీయింటిపేరు ఏమండయ్యా॥

బ్రాహ్మడు — మాయింటిపేరు నేతివారు అని మీకు మాకు దగ్గిరబంధుత్వమే మీరు మేము కలుస్తున్నవారమే॥

హాస్యగాడు — మీగోత్రమేమండీ॥

బ్రాహ్మడు — మాగోత్రము అరిశెలగోత్రము.

హాస్యగాడు — అయితేమాగోత్రం గారెలగోత్రం.

గోత్రముజూచినామీరు మేము క్రిందమీదపడుతూయుండేవారమే॥ అయితే నేతివారివంశములో వారమే మేము మీదౌహిత్రులమూటచేత మీకు మాకు భావమరదుల వరస అయినట్టుగానే కనుపడుచున్నది॥

హాస్యగాడు — సరేగాని నీపేరేమయ్యా

బ్రాహ్మణుడు — నాపేరు సుబ్బంభొట్లు

హాస్యగాడు — మీరేనా ముద్దపప్పుసుబ్బంబొట్లుగారు

బ్రాహ్మడు — నీ పేరేమయ్యా

హాస్యగాడు — నాపేరుటిమ్మాప్రధానులు అయితే మీరేనాచింతచెట్లమీదనుంచి పూకిపడ్డవారు యేమి అయితే మీరు చెప్పకుండానే మీపేరు తెలుసుకున్నానయ్యా॥

హాస్యగాడు-మాముఖముచూచితెలుసుకున్నారా యేమి అవును॥

హాస్యగాడు—సుబ్బంబొట్లుగారు మాఠ్యనివివాహమునకు శుభముహూర్తము కశ్యపమునీంద్రులవారున్ను తప్రజాపతిగారున్ను నిశ్చయించియున్నారు గానిచూడగ నాకెంతమాత్రము బాగుండలేదయ్యా॥ హాస్యగాడు_నేనుచక్కగా విచారించుతానుగాని నాదికాప్రతమాస్తావయ్యా సుబ్బంబొట్లుగారు అంటారు నీదికేవేచూచుకోవలసినదయ్యా అట్లామాట్లాడుతావుయేమయ్యా॥

సుబ్బంబొట్లుగారు-అలాగైతే సరేవిచారించిచూచెదను అయ్యా మీరుచేసితిథి యేవారముయేలగ్నము యేతార యేర్పరచినారుచెప్పండి॥

శాస్త్రిగాడు — చెప్పుచున్నాడు అక్షదిక్షినామసంవత్సర ఆశ్వయుజశుద్ధ అమావాస్య కొత్తమంగళవారముగోజున శిద్ధాంతపరచినాను యివి యీగ్రామములో శిద్ధాంతులు చాలాసంతసించినారు॥

సుబ్బంభొట్లుగారంచున్నారుగదా శుద్ధఅమావాస్యయేమటయ్యా

అయితే నాపంచాంగము నేనేగుణించుకున్నాను కాకితముచాలకపోవడమువల్ల శుద్ధపక్షమందే అమాస్యవ్రాసి అమాసము పూర్తిచేసినాను॥

సుబ్బంభొట్లుగారు అంచున్నారుగదా—తిథులుతగ్గించడం యెచ్చించడము మీస్వాధీనమేనా॥

అయితేమావూళ్లో నాకంటె చదువుకున్నవారు లేరు నాయెర్పాటుకు యేమీఅడ్డులేదు॥

సుబ్బంభొట్లుగారు—కొత్తమంగళహారం యెమటండీ॥

తిమ్మావధానులుగారు మావూళ్లో పాతమంగలి పారిపోయినాడు॥

పనిచేసేవాడులేక క్రొత్తమంగలిని తెచ్చుకున్నాము గనుక ఆ రోజుకొత్తమంగళవారము॥

సుబ్బంభొట్లుగారు లగ్నం యేమండీ కన్యా తులసందున వృశ్చికముప్రవేసించే సమయంలో అనగావృశ్చికలగ్నం సరేనీవుఅన్నియెరిగినవాడవేగనుక నన్నడగ నక్కరలేదు కన్యాదాతగారితో జెప్పి కావలశిన వస్తువలు కడురయంబున జాగ్రతచేయించుమూ అనియిద్దరుపోరుచున్నారు॥

అంతటను భటుండు యొకడువచ్చి హేవిశ్వకర్మవంశోద్ధారకా పరాకు మేముమేగంబునంబోయి రాగలబంధువర్గంబునెల్ల రమ్మనిజెప్పి వారివారికి తగురథగజ తురంగంబులిచ్చి వచ్చితిమి రేపుతెల్లవారువరకెల్ల వారునుదయముచేసెదరు.

మయబ్రహ్మగారు॥ ఓభృత్యా సానగాదులు దిక్పాలకులు దేవేంద్రాదిదేవతలు మొదలగువారందరును రమ్మనుమని జెప్పివచ్చినారా భృత్యులారా

అయ్యా అందరును అతిరయమ్మునరమ్మనిజెప్పివచ్చితిమిస్వామీ॥

అంత కశ్యపుండంతరంగంబున నపరిమితానందంబునొంది కార్య సాఫల్యమునకు సంతసించి మనంబున నేమని వితర్కించుచున్నాడు॥

క. దినకరుడిప్పుడుపరిణయ। మునకునురావలయుగాన ముల్లోకములం।
దును కట్లునుబాపం। గనుతగునాదిత్యునుంచ గావలెనిపుడున్.

వ. అనుచుభటునింజూచి హేపరిచారకా ద్వాదశాదిత్యులలో నొకండగునర్కుని కార్యంబునకు నియమించవలెను గావున త్వరితగతి నరగియర్కునిందోడితెమ్ము.

అనిపంపగా వానిచేనాహూతుండై యర్కుండువచ్చువిధంబెమనిన.

సురటరాగం ఆటతాళము.

అర్కుండు వెడలివచ్చెన్ కశ్యపుని ఆజ్ఞవలననువడిగన్ తర్కించకావేళ తడావూసేయకానూ॥ అర్కుండు వెడలివచ్చెన్॥ ౧

బాహుబలేంద్రుని పట్టణేశుని పైని మదిసిలిపియు సాహసమున తాను సత్వరగతితోడ॥ అర్కుండు వెడలివచ్చెన్॥ ౨

కశ్యపమునీంద్రా నన్నుబిలచిన కార్యమేమి దెల్పుడా వశ్యము సేయుదు వడిగదెలుపుమనుచూ॥ అర్కుండు వెడలివచ్చెన్॥ 3

కశ్యపులద్విపద. వచ్చినిలచిననర్కునితో యేమనిచెప్పుచున్నాడు.

ద్విపద. చెప్పెదవినుమీవుచెవియొగ్గివినుము గొప్పగానెంచుమీ కూరిమితోడ సూర్యునకీవేళశుభకార్యమయ్యె ఆర్యులుమెచ్చ గానన్నిలోకములు తేజంబుజూపుచు తీవ్రము లేక నేజెప్పుమాటలనెనరుతోనెంచి పూర్యునిమారుగా సుఖలీలగాను ధైర్యముతోబ్రోవు ధరసుస్థిరముగ పెళ్ళికార్యముమేము పెందోటియందు కళ్యజూతుము దినకరసమతేజా.

వ. ఇట్లుమునీంద్రుండానతిచ్చిన అర్కుండేమనుచున్నాడు.

సీ. భాస్కరుడుపెళ్లికొడుకట ప్రతినిధియట। పల్కగానెట్లునోరాడెభవ్యచరిత। నేనునికార్యమునకొల్లనింకనేది। జెప్పగాజేతునీవేళశీఘ్రముగను.

వ. కశ్యపుడు నీకుగౌరవంబయిన పని నియమించినను దానికి య్యకొనక నీవీవిధంబునబల్కితివి గావున నీవుమర్కటాకారుండవై మహినుండు మనిశపించిన నాశాపవశమ్మున నర్కుండుమర్కటంబై శ్రీరామచరణార విందంబులు సేవించుచుండెనంత.

వ. అంతకశ్యపుండు ద్వాదశాదిత్యులలో రెండవవాడగు తపనుని బిలచి యిట్లనియె.

కశ్యపుడు గీ. ఓయితపనయిప్పుడొకపని జెప్పెద। జేసితేనినీకుచేటులేదు।
మారుబల్కితేని మర్కటరూపంబు। అన్నరీతినీకునావహించు.

వ. అంతపనియేల తమసెలవుచొప్పున దానిందప్పక నెరవేర్చెదను అనతిండు స్వామీ తమఆజ్ఞాప్రకారం నేనడుచుకొగలవాడను.

వ. కస్యపము॥ ఆర్యవినుతుండగు సూర్యుండుకార్యావసరమ్మున నేతేరనున్నవాడు భార్యాసమేతుండై సత్వరంబుననే మరలివచ్చుగావున నీవంతవరకు నతనికిప్రతినిధిగా నుండియేలోపంబును లేక లోకంబులేలవలయును॥ స్వామీమహాప్రసాదము ఆలాగుననే నెరవేర్చెదను అనితపనుడు అంటున్నాడు.

కస్యపమహామునీంద్రులవారు॥ ఓయితపనా నీవులోకసంచారంబెరుంగవు గాన నేజెప్పుమాటలు తప్పకమనసంగ్రహించుము॥

సీ. మాయవేషంబులమరిమారిదిరిగెడు రాక్షసవీరుల రౌద్రములకు
భయమునొందక చాలభద్రంబుగానుండిసంచార మొనరించుసగ్గ రాఘ
రాహుకేతువులనులక్ష్యంబు సేయక నడలించిపోవలె నప్పుడపుడు
గగనవీధిని దేవకన్యలతోడనుజిక్కకపోవయ్య శీఘ్రముగను
మకరవృశ్చికరాసులమట్టుపడక। యెల్లవారలునీకుచేయెత్తిమ్రొక్క
ప్రోదిగానిన్నుజగమెల్లబొగడగాను। వెడలిపోవయ్యతపనుడవేగిరముగ॥

వ. ఇట్లానతిచ్చిన నత్తరి తపనుండు వాయువేగంబునం జని సూర్యుంజూచి యేమనుచున్నాడు.

తపనుడు సూర్యుంజూచి దేవా కస్యపునాజ్ఞచొప్పున నేనువారి యొద్దకుబోయి వచ్చినాడను మయుపుత్రియగు సాక్షాదేవిని తమకిచ్చి వివాహంబుసేయనిశ్చయించినారు మీరుశుభకార్యంబునకుబోయి మరలివచ్చునందాక మీరాజ్యంబున మీకుప్రతినిధిగా నన్నుండుమని మునీంద్రుండాజ్ఞాపించినాడుగావుననేని రాజ్యంబుననుండెదనుసెలవిత్వాలెనగలిగినదుగుము భాస్కరా.

సూర్యుడేమనుచున్నాడు

గీ. సంతసించినాడ నస్మనుంగ రిగిన। కార్యసఫలమెట్లు గాకయుండు
నే.పవిపోయివత్తు నేర్పుతోడను రాజ్య। మేలుమయ్య నీవు మెలకువగను.

వ. ఇట్లుసూర్యుడు తనరాజ్యంబునుతపనునకుపప్పగించి పరిణయ మహోత్సవంబునకు ప్రయాణంబై రథముపైనధిష్ఠించి వచ్చుచుండె నాసమయంబున పెండోటపట్టణం బెవిధంబుగా పురజనంబు లలంకరించుచుండె ననిన.

సీ. పెందోటపట్టణమందు సౌధంబులు చిత్రిపురంగులచిత్తరువులు
వ్రాయించి ప్రతిమలవరుసమేడలపైని యుంచిరినిలబడియుండునటుల
పచ్చలతోరణాల్ బాగుగాగట్టించి పందిళ్లువేసిరిపలుతెరగుల
అరటికంబంబులనాకులతో దెచ్చి స్తంభసంచయంబు దరిననిలిపి
రాజమార్గంబులందునురమ్యముగను। చలవపందిళ్లువేసిరిసామజముల
నశ్వములవృషభములనునలంకరించి। ఉపవనంబులచెంత నేయుంచిరపుడు.

వ. అట్టిసమయంబున మణిమయకిరీట ప్రభాభాసమానుండగు భానుండు రథారూఢుడై యూరిచెంతకేతెంచిన తెరంగెరింగి కశ్యపాది మునులు సానగాదిపంచఋషులు నింద్రాదిదేవతలు రాజభటసమూహంబులును సూర్యునకెదురు జని అర్ఘ్యసమ్మతంబగుమర్యాదలంజూపి భేరీమృదంగాది వాద్యవిశేషంబులతోడను వారాంగనాగాననటనంబులతోడను వెంటంగొని వచ్చునెడ రాజమార్గంబున కిరుగడలనుండు సౌధంబులపైనుండు సౌందర్యవతులగు స్త్రీలు సూర్యునిజూచు వేడుకలతో వచ్చు విధం బేమనిన.

సీ. కొప్పుబెట్టుచు నొకకొమ్మతొందరతోడ కేశపాశమ్మును కేలబూని।
తిలకంబుదిద్దుచు తీవముతో నొకయబ్జాక్షి చేతనద్దంబునుంచి। రవికె
తొడిగెడువేళరవిరాకవిని వేగ పడతియొక్కతె తనపైటమరచి। మదు
వుటపతికిచ్చు మానినియొక్కతె సున్నమాకుకునురాచుచును వేగ।
వచ్చినిలబడిసౌధగవాక్షులందు। జూచుచునుతనివిదీరకసూర్యుమో
ము। నందమునుగనిసౌజ్ఞయదృష్టమనిరి। భానుడేభర్తయగుటయు
భాగ్యమనిరి.

వ. ఇట్లువచ్చి సూర్యుని సౌందర్యంబుజూచి యింతులందరింక నేమనుచున్నారు.

సీ. మునివరుల్ చెప్పినముచ్చటల్ నిజమాయె తపసులయోచనల్ తప్పి పోనె, మనసౌజ్ఞకునుతగ్గ మగడుదొరికెగదమ్మ సంతసమాయెనేసఖ యలార। యీడైనవాడమ్మ యినుడుసౌజ్ఞాదేవి సౌందర్యమునకును సరిగనుండె। ఆముఖదీప్తియు నానేత్రకాంతియు నాచక్కదనమెన్న నజునితరమె। మన్మధుడు యెందుకితడున్న మందిరమున। కన్నులారంగ జూచినకరువుదీరు। వారివైభవమేమమ్మవారిజాక్షి। పూర్వజన్మకృతంబైనపుణ్యఫలము.

వ. పురస్త్రీలందరీరీతిగా సూర్యుంజూచుచు వర్ణించుచుండ పరివారసహితంబుగా భాస్కరుడు పరిణయమంటపంబుం బ్రవేశించు విధంబెట్లనిన.

ఖమాచిరాగం- ఆదితాళం.

సూర్యుడువచ్చెచూడుడీ। అర్యులెల్లబాగడగ॥ సూర్యుడు॥ సూర్యుడువచ్చెను సుజనులతో శుభ కార్యంబునకునుకదలివచ్చెనిదె॥సూ॥౧

దేవబృందములుదిక్పాలకులును సేవజేయుచునుచెంతనునడువగ॥

నీటుమీరగనునిజపరివారముతోటిపట్టణపుతూర్పుద్వారమున॥౩

మకుటదీప్తులునుమరిమరిమెరయ గనికటమ్మునమానివరులునడువగ॥ సూర్యుడు॥ ౪

వారాంగనలును వాంఛలుమీరగ చేరినాట్యములుసేయుచుండగను॥ సూర్యుడు॥ ౫

హాయలుమీరగను యువిదలుపాడగ మయునియింటిముఖమంటపంబునకు॥ సూర్యుడు॥ ౬

సురకన్యలుభాసురముగవింజామరలువీవగనుమందగమనమున॥ ౭

వ. ఇట్లుసూర్యుండువచ్చి మణిమయమంటపంబున కలంకారంబుగా గూర్చుండియుండినసమయంబున బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలందరు మయుంజూచి యేమనుచున్నారు.

దరువు-జంఝూటిరాగం.

భూమిలోననీదు పుణ్య మేమనెంతు మోమయా స్వామినీదుగూతు సూర్యుసతిగ జేసితేమయా॥ భూమి॥ ౧

మూడులోకములను సూర్య డీడులేనివాడుగా చూడగాను చోద్యమునీ సుందరిని వరించెగా॥ భూమి॥ ౨

కటుకచీకటులానుబాపు కాంతులుగలవాడుగా నిటలాక్షసన్నిభుడినుడు నీసుతభర్తాయెగా॥ భూమి॥ 3

కలకాలము వెలుగుప్రభా కరుడుడినకరుడుగా ఇలనుకులము వెలిగెనయ్యా నితనికిసుతనివ్వగా॥ భూమి॥ ౪

వ. ఇట్లుకొనియాడ నపుడలగ్నసమయంబయ్యె నయ్యెడ పెండ్లికుమారైయగు సౌజ్ఞాదేవి వివాహమంటపంబునకు జనుదెంచు విధంబెట్లనిన.

మధ్యమావతిరాగం-ఆదితాళం.

వెడలివచ్చెనుజూడరమ్మా॥ మయప్రుతిసౌజ్ఞ॥ వెడలి॥
వెడలివచ్చెతనవెంటనుచెలియలు మదుపులివ్వగా మదివేడుకతో॥ వెడలి॥

జలకములాడిచక్కగాను॥ పచ్చనివలువ చలగుచూగట్టిముందుగాను॥ కలకంఠిరోయా కమలాప్తుననను వలగొనియెప్పుడు వలచునోయనుచును॥ వెడలి॥ ౨

కమ్మకస్తూరిబొట్టుబెట్టి॥ ఘనమైనారవల సొమ్ములూ మేనునిండబెట్టి ఇమ్మహిలోపల కమ్మవిలుతుబో లమ్మలార యందమ్మననినుడని॥ వెడలి॥

స్థిరముగా బాహుబలేందురుని పురదైవామైనాశివుని కరుణానుమదినిగోరి విరివిగవనితలు వెంటసునడువగ కరమొప్పగగజగమనంబులతో॥ వెడలివచ్చెను॥ ౪

వ. ఆసమయంబున మంగళతూర్యంబులనేకంబులుగా మ్రోయుచుండ సౌజ్ఞాదేవి మునిపత్నీసహితంబుగా వివాహవేదికం బ్రవేశించిన సమయంబున వధూవరులన్యోన్యముఖావలోకనోత్సుకులై యుండ వారిమధ్యను పట్టుపుట్టంబు తెరగాబట్టించి పురోహితుండు త్వష్ట్రప్రజాపతిని

పురస్కరించుకొని మయుండు వరునకు మధుపర్కంబులొసంగి నిజసతీ
లలామయగు శాంతంజూచి యిట్లనుచున్నాడు.

క. సుతసౌజ్ఞపాణిగ్రహ। పతిహస్తమునందునుంచి పరమార్థమునన్ :
సతిధారవోయవలెను। గ్గతికినిసాధకముదమ్ము కాంతావేగన్. (ఉ

క. బంగరుకలశముతోడను। పొంగుచునుదకంబుతెచ్చిపోయుముయిప్పు
అంగనవరవిపాదంబులు। బంగరుపళ్ళెరమునంచుపడతికడిగెదన్.

వ. అని చెప్పినసమయంబున తరుణీమణియగు శాంతాదేవి యేతెంచి గంగాదిపుణ్యతీర్థంబులనుండి తెప్పించి జలంబులు ధారగాబోసిన మయుండు ప్రభాకరుపాదంబులు బంగరుపళ్ళెమునందుంచి కడిగి యాజలంబులు తమదంపతుల శిరంబులంజల్లికొని అంత వరునికరంబున వధువుకరంబు లిడి పాణిగ్రహంబుగావించి తెరపట్టుంబట్టి యెత్తిన వధూవరులన్యోన్యముఖావలోకనోత్సుకులైయున్న లజ్జావనతవదనులై నొకరికొకరోర జూపులంజూచుచుండ మయపురోహితుండగు త్వష్ట్రప్రజాపతి మాంగల్యధారణంబుచేయించి క్రొత్తముత్యంబులు తలబ్రాలుపోయించేనాసమయంబున నచ్చటిమచ్చకంటులందరేమనుచున్నారు.

కల్యాణిరాగం

కల్యాణమునుజూడుడీ కాంతలారా కల్యాణమునుజూడుడీ॥పల్లవి।
కల్యాణమునుజూడు కమలామిత్రునకును కల్యాణగుణిసౌజ్ఞ కాంతయయ్యేనమ్మ॥ కల్యాణమునుజూడుడీ॥ ౧

కశ్యపాదిమౌని ఘనులాశీర్వదింప వశ్యముగాదేవవరులముగొల్వగ॥ కల్యాణమునుజూడుడీ॥ ౨

బ్రహ్మాదులును దీవింప గనుముదమున మయబ్రహ్మసుతసౌజ్ఞను చేపట్టినమ్మాయినుడు॥ కల్యాణమునుజూడుడీ॥ కాంతలారా॥ ౩

బ్రహ్మముడి త్వష్ట్రబ్రహ్మవేయగనపుడు బ్రహ్మానందమొందె బంధువర్గమంత॥ కల్యాణమునుజూడుడీ కాంతలార క॥ ౪

బాహుజలేంద్రుని పట్టణశుండిప్పు దుత్సాహముతోడ నీసతీపతులనుబోరిచు॥ కల్యాణమునుజూడుడీ కాంతలారా కల్యాణమునుజూడుడీ॥

వ. ఇట్టిసమయంబున సభాసదులంజూచి మయపురోహితుండగు త్వష్ట్రప్రజాపతి యెదురనిలచి యిట్లనుచున్నాడు.

... త్వష్ట ప్రజాపతి॥ ద్విపద॥ వినుడుసఖులార విశదంబుగాను ఘనుడుమం బ్రహ్మ గదభువిలోన అదిత్యవర్గమందధికుడైనట్టి యీధిన కిరణునకు నీసమయమందు సాలంకృతంబుగా సతితోడగూడి బాలికామణినివ్వ భాగ్యంబుగాదే యింతటిపుణ్యఫలమెవరికిగలుగు సంతసించిరిదేవ సమితిమర్త్యులును మయుడు బ్రహ్మనందమయుడాయె దీన హయమేధశతఫల మతనికిగలిగె లోకబాంధవుసతి లోలాక్షి సాజ్ఞ ప్రాకటముగసుతుల్ వసిసివర్ధిల్లు ఇనునికల్యాణంబు యింపుతోజూడ మనపుణ్యమేమయ్య మానీంద్రులార ఇట్టిపరిణయకథ నింపుగావిన్న మానుజులకర్కుంధు మరియాదరమున ఆయురారోగ్యంబు లమితంబుగాను యీయగలడయ్య భాగ్యమీభువిలోన సిరిసంపదలొసంగి శీఘ్రంబుగాను సరగునబ్రోచును సజ్జనులారా.

వ. అనియీవిధంబున త్వష్ట ప్రజాపతిబలికి వధూవరులచే దేవబంధువర్గంబుకెల్ల వేరువేరనమస్కారంబులు జేయించె ననంతరంబున మయుండు బ్రహ్మాదిదేవవర్గంబుల కనేకవిధసత్కారంబు లొసంగి బంధుమిత్రవర్గంబులకు బహువిధ పదార్థంబుల విందుచేసి మయుండ మందానంద మయుండై జామాతయగు మార్తాండు నుద్దేశించియేమనుచున్నాడు.

మయ బ్రహ్మ॥ హేమిత్రా దానపాత్రా నాపుత్రి సాజ్ఞను నీకొసంగితి ఇంక దివ్యాంబరాభరణంబులును రథగజతురంగంబుల నొసంగెద గాన గయికొనుమయ్యా భాస్కరా॥

భానుడు అంటున్నాడు॥ చిత్తము తమయాజ్ఞచొప్పున తప్పకపుచ్చుకుందును గాన నవియొసంగుడు మామగారు॥

మయుడు సూర్యునితో నీకుపూర్వము నాచే హరితాశ్వరథంబివ్వబడినది యీసమయంబున నంతకన్న మిన్నయగురథంబొసంగబడు గాన దానిమహిమ జెప్పెదవినుము భాస్కరా॥

ద్విపద॥ వినవయ్య భాస్కర విన్నవించెదను ఘనమైనరథమిది కడురమ్యమయ్య॥ మంత్రబలంబున మరివేగనడుచు యంత్రముల్ గలవిందు సమితంబుగాను కోరినయర్థంబు కూరిమినిచ్చు నీరథంబులదోల్లు నిత్యంబుగాను పారమార్థికమిచ్చు బహుళంబుగాను॥

మయబ్రహ్మ॥ వ. మరియు తనతనయయగు సౌజ్ఞాదేవిని తపనునకువప్పగించెను తరి మయుండేమనుచున్నాడు॥

సీ. అబ్జినీతాపమ్ము కాగజాలగలేదు తీక్ష్ణముకొంతతగ్గించుమయ్య
ఇల్లైపుడును బాలదింతవరకీ బాల సంచారమును జేయుసమయమందు
క్రూరకారాక్షసకోటిజూచి నభయపడుగాననభయమొసంగు
రథముమేరువుశిఖరమునదాటిగదోల బెగ్గిలునయ్యనీభిరువింక
కష్టములనెల్లగనుమయ్యకరుణతోడ। సిగ్గుచేనభిమును జెప్పకుండు।
మనసునిష్టముగనిపెట్టి మాన్యచరిత। నీవుభాగ్యుడవన్నిటనీరజాప్త॥

మయబ్రహ్మజెప్పుచున్నాడు. పంచచామరము॥ ఒకానొకప్పుడైనదీని యొంటినుంచబోకు సంధ్యకాలమందురాక్షసులును ధార్ష్ట్యములనుజూపెదుర్ అకారణంబుగానుదీని యాజ్ఞసేయబోకునీ సకాశమందు జెప్పియుంటి సద్గుణాబ్ధిచంద్రమా॥ ౧

సూర్యుడు యేమంటున్నాడు॥ పంచచామరము॥ పరమప్రీతిపెళ్ళియాడి భార్యనెన్నడొంటిగా ధరణివిడువగలడుజూడ ధన్యచరిత జెప్పుమా॥ కరుణవీడికాంతనెవడు కారణంబులేకను తిరముగదండించునింత తెలియజెప్పనేలను॥ ౨

మయబ్రహ్మ పం. దూరకిమనకనిచ్చినానుద్యుమణిసీకునాసుతన్
కోరినపుడుబంపుమయ్యకోమలిమాయింటికిన్.

సూర్యుడు పంచ. సారసాప్తుడనగవినవెనచ్చరిత్రతనన్నునీ
చారుగాత్రియైనసౌజ్ఞసౌఖ్యమెరుగకుందునే.

అంత కస్యపమహాముని హేమయబ్రహ్మ సూర్యునకుసుతనిచ్చుటచేమాయత్నంబుసఫలంబయ్యె దీనమాకపరిమితానందంబయ్యె మాకుసెలవొసంగుడు పోయివచ్చెదము.

మయబ్రహ్మ—తమకరుణాకటాక్షమ్మున సఫలమనోరథుండనైతి

అంత కశ్యపుడు—మరియును మీపుత్రికను మిత్రునకిచ్చుటచే మీపితృదేవతలు నిరంతరస్వర్గప్రాప్తులైరి మీపుణ్యం బేమనిజెప్పవచ్చునయా మయబ్రహ్మగారూ.

మయబ్రహ్మ—యిదియంతయు తమయనుగ్రహమే కాదా.

కశ్యపమహాముని—బ్రహ్మకూర్చుటచే నైనదేగాని యవరివల్ల నైనదియుకాదుస్వామీ.

మునులు వ॥అనుచుసెలవుపుచ్చుకొనినిజనివాసంబులకరిగిరంతట.

సౌజ్ఞాదేవితల్లియగుశాంతాదేవిమానికాంతసమేతయై జామాతయగు భాస్కరునకు కూతునువప్పగించువిధం బెట్లనిన.

వ. హేమిత్ర నీవుదానపాత్రుండవనియెంచి మాపుత్రిక నొసంగితిమి గాన దీనియందు అన్యోన్యానురాగుండవై యుండవలయును లోపము లేవయిన యుండినను కోపించక క్షమియింపుము అనిచెప్పి మరియును.

వప్పగించెడుపాట—మధ్యమావతిరాగం.

పన్నెండేండ్లూపెంచిపట్టినిచ్చితినీ। మన్నించిబ్రోవుమీమాన్యచరిత్ర। గొప్పవాడావనుచుకోరియిచ్చితిమీ। తప్పకదయతో మాతనయానేలూమూ। కోపగించితివేనికొన్నినిముషములు। నాపట్టిమోముచిన్నాబోవునయ్యా। దానిమనసూనెరిగితరచుగానీవు। మానుముకోపింపమాతండ్రివినుమూ। పొరుగింటికెప్పుడును పోయియెరుగాదు। పరులతోనెప్పుడునుభాషించదయ్యా। వంటిగాబోనేరదింటిలోపలకు। జంట బాయకయుండుజలజవల్లాభ। తల్లిచాటునపెరిగెతపనయీతన్వి। కల్లగాదయ్యాయీకన్నియసేలూ। స్వాగముగాదెల్పుసకలకార్యములు। ఆగ్రహించకబోకుమన్నియడలాను। ఆకలెరిగియుయన్నమడుగనేరాదు।యీకల్కియభిమాని యిదియెరుగూమయ్యా। చద్దిభుజియించునుచానమాయింట। వద్దనులజ్జచే వనితామీయింట। ముద్దుగాపెరిగెను ముదితమాయింట। సిగ్గుచేనభిమతముచెప్పకుండూను। యెగ్గుసేయకదీనినేలుకోవయ్యా మాపట్టినిచ్చితిమి మర్యాదగాను। చేపట్టిబ్రోవుమీశీతాంశుముఖినీ। లోపముజేసినను లోలాక్షినెపుడు। కోపించకనుదిద్దుకోవలయునయ్యా। బాహుబలేంద్రునిపట్టణేశుండు। ఐహికాముష్మికములననయమునిచ్చు। ధరసూరికృష్ణయనుదయలేలుగంగా। ధరుడుమీదంపతుల దయతోడబ్రోచు॥ గౌరీకల్యాణం॥

వ. అంత సూర్యుండేమనుచున్నాడు.

క. సుతనో నగిరిలిరీయెడనా। కతిసంతసమా యెనమ్మ యజ్ఞాడ నీయా
సతిసౌఖ్యమెరుగకుందువే। మతిసందియమేలనమ్మమానినినీకున్ .

వ. అనుచు నల్లుండుపలికినపలుకుల కానందంబునొంది కూతు చెంతనిలచి యేమనుచున్నది.

శాంతాదేవి వ. అమ్మా సౌజ్ఞా నీకతిసౌందర్యవంతుండు భాగ్యవంతుడునునగు భర్తదొరకెను నీకింకేకొదువ చిన్ననాటనుంచి పెంచిన మోహమ్మున మేము విడువజాలకున్నాముగాని నీకుసర్వముగలవు గాన నీవునీపతితోడ నతికుతూకమ్మునం బొమ్ము మమ్ముం జూడగోర్కెగలిగి నప్పుడు నీమనోరధం బెరిగించినచో రథమ్మునిచ్చి నిన్నుంబంపునప్పుడు రమ్ము నీముఖమ్ముచిన్నబుచ్చుకొనకుము సంతసంబునంబొమ్ముకుమారీ.

సౌజ్ఞాదేవి గీ. అమ్మపతితోడనన్నుబొమ్మనియెదమ్మ। మిమ్మునెడబాసి
పోజాలమిత్రతోడ। అంతరంగంబునవిచారమయ్యెనమ్మ।
పుట్టినట్టిల్లువిడచెట్లుబోదుతల్లీ.

వ. అనుచు సొక్కుచున్నసమయంబున తల్లియేమనుచున్నది.

శాంతాదేవి వ. కుమారీ యింతవిచారమేల నీయీడుపడుచులం జూడవా అత్తవారింటపెత్తనంబులుసేయుచు పతులతోడంగలసిపలువిధంబులగు సుఖంబు లనుభవించుచున్నారు లోపలివిచారమంతయు వెలుపలించవచ్చునా నీకెందుకింతచింత తల్లీ నిన్నుజూడక కొన్నినిముషములైన నేనుండగలనా ఊరకవిచారమెందుకూరుకోవే యని తల్లికన్నీరు గార్చుతరి పిల్లయు వెక్కివెక్కిసొక్కుచుండె నాసమయంబున తండ్రి యయ్యబ్రహ్మ శాంతాదేవితో యేమియీయజ్ఞానము నీవుకూడా దానికి తోడై నావునాకులేదావిచారము అరగడియకనుపించకుండినచో అమ్మా యని పిలచిచూచి ముచ్చటించకుండిన నామనసునిల్వకుండును ఆడుపిల్ల పుట్టినతర్వాత నన్యులసొమ్మేగాని మనస్వాధీనమేమియున్నది ఇంతవర కెంతో ప్రీతితోపెంచి ముద్దులు మురిపెములు జూచినాముగనుక కన్న మోహముచే కన్నెనువిడజాలకపోవుటేగాని ప్రయోజనమ్ములేదు ఆలస్యంబేల మనముద్దుపట్టికి బుద్ధులుచెప్పి పతితోబంపుము విచారము విడువుము.

వ. అని మఱియుఁ బ్రహ్మ అనతిచ్చినసమయంబున శాంతాదేవి తన తనయకేవిధంబుగా బుద్ధులు జెప్పుచున్నదనిన.

శాంతాదేవి ద్విపద—పొలతిరో యెన్నాళ్లుపుట్టింటనున్న కలికి యత్తిల్లుకావలయునమ్మా అమ్మరో యత్తింటికింపెదముగాని నమ్మతితో పోమ్మనందేహించకను పతియెగతియనినమ్మ భావంబులోన అతి [illegible] గింపకమ్మయీవేళ పతిమతిగలిగినభావంబు దెలిసి సతిరో యల్లప్పుడుసంచరించమ్మ మోముజూచియెభావమునుగనవలెను కోమలివాదముకూడదుపతితో సంతోషముగనున్నసమయమందున యింటిరోసరసములుయించుకామామ అలసివచ్చినవేళలందుపతినెప్పుడు అలివేణియెక్కువలడుగబోకమ్మ కలసేటివేళలో కలికినీపతిని వంచింపవలదమ్మవలదు. సిగ్గెప్పుడు కష్టమునుకనిపెట్టికాంతనీపతికి యిష్టపూవస్త్రపులనింపులోనిమ్మ గొంతెత్తిమాట్లాడకూడదుకుమారి పంతములాడకుపతితోడనెప్పుడు తప్పుజేసితివేనితప్పకనీవు ఒప్పుకోవలెబొంకువలదెప్పటికీని కోపగించినవేళకొమ్మరోనీవు యెప్పమీరంగను యెదురించబోకు పొరుగిళ్లకునునీవుపొలతియెల్లపుడు చేరవగాబోతేనుచుల్కసేయుదురు పిలువని యింటికిపేరంటమునకు లేనగోపమర్యాదగాదమ్మ తెల్లవారకమునుపు తెలివిగాలేచి యల్లపనులనుసేయుమింటిరో వేగ ముందుభుజించుకుసుముదితరో నీవు అందముగానుండుమమ్మ యెల్లపుడు లోలాక్షి నిన్ను ఆలోచనడిగితే చాలగాయోచించిసరగునజెప్పు అత్తమామలయెడల నతిభక్తియుంచు కొత్తగానెంచకుకోమలివారి భావగారియెదుటభాషించకమ్మ దోవబోయ్యేవారితొంగిచూడాకు ముసుదు [illegible] దయజూడుము ర్యాదగాను గరితాడబిడ్డలకరుణజూడుమా.

వ. శాంతాదేవి యీవిధంబున కూతునకు మతులుజెప్పి పతితోడరథముపైనెక్కించి అరణంబుగానరదంబులును గజతురంగంబుల నొసంగి కొంతవరకు కూతునల్లురంజూచుచుండ రథంబుసారథి రయంబున వాయుపదంబున దోలినదృష్టిపథంబు నతిక్రమింప జననీజనకులు నిజనివాసంబునకుంజని కుమారిగుణంబుల నెంచుకొనుచు సుఖంబుండంత—అనంతరంబున సౌజ్ఞాదేవి భర్తసాన్నిధ్యమున.

గీ. భాస్కరునిగూడిసౌజ్ఞయుపలుసుఖంబు। లనుభవించుచునతినంత
సమునసుండి। సుతనిధర్మనియమునసుసుతనుగనియె। వారువర్ధి
ష్ణులంయుకీర్తివడయుచుండె.

సురటరాగం_మంగళహారతి.

మంగళంమంగళం మార్తాండప్రభునకు మంగళందేవతామా
న్యునకుమా మంగళంముల్లోక మండిప్రతాపునకు మంగళంఅంబరమం
దిరునకూ॥ జయమంగళం. ౧

యేకచక్రరథమెక్కి మోదంబున లోకముజూచుచునీలోలాక్షి
నా లోకించితనమదిలోన భ్రమనుజెంది. ఆకల్కి సౌజ్ఞనుపెండ్లాడినయిను
నాకు॥ మంగళం మంగళం॥ ౨

సూర్యునొక్కవేళ జూచిసుందరాంగి ధైర్యముచెడియీాడు తరు
ణాలతో కార్యముదెల్పక కడులజ్జతోనుండి ఆర్యానుమతినిపెండ్లాడీన
సౌజ్ఞకు॥మంగళం. 3

ధరనుబాహుబలేందుపునిపురమునందు స్థిరవాసుడౌవిశ్వేశ్వరు
ననయము పరిపరివిధములభక్తితోడను మొ్రక్కి పరిణయమాడినసౌజ్ఞా
భాస్కరులకు॥ జాయామంగళం మంగళం. ౪

సౌజ్ఞాపరిణయనాటకముసంపూర్ణము.

క. కృతిపతిగావిశ్వేశ్వరు మతినుంచియుచెప్పినంతమాత్రంబుననే
క్షితిలోనవెలయునా్రగహ। పతిగూర్చినదౌటనధికభవ్యముగాదే.

10196